

MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA

Klara Sabotič

**DIGITALNI VIRI V SPLOŠNI KNJIŽNICI: PRIMER POZNAVANJA IN UPORABE
DIGITALNIH VIROV V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2021

IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisana, Klara Sabotič, izjavljam, da sem avtorica pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelal(a) samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabil(a) v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorice

V Ljubljani, dne 10. 06. 2021

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Klara SABOTIČ

Naslov pisne naloge: Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana

Kraj: Ljubljana

Leto: 2021

Št. strani: 41 Št. slik: 14 Št. preglednic: 6

Št. prilog: 2 Št. strani prilog: 17 Št. referenc: 23

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Mestni knjižnici Ljubljana

Mentor v času strokovnega usposabljanja: mag. Aleš Klemen

UDK: 004.65:027(497.451.1)

Ključne besede: digitalne knjižnice, podatkovne zbirke, elektronski viri, portali, splošne knjižnice, uporaba, poznavanje

Izvleček:

Knjižnice stremijo k ponujanju čim širšega nabora gradiv različnih tipov, s katerimi povečujejo dosegljivost in raznolikost knjižnične zbirke. Predmet raziskovanja v nalogi so vključenost digitalnih virov v ponudbo Mestne knjižnice Ljubljana (MKL) ter poznavanje in uporaba digitalnih virov med uporabniki knjižnice in zaposlenimi ter s tem preverjanje ustreznosti ponujenih virov in možnih izboljšav ponudbe. Uporabljena sta bila spletna anketna vprašalnika, s katerima smo zajeli 129 uporabnikov in 41 zaposlenih. Najbolj poznana in uporabljana digitalna vira sta spletni knjižnični katalog COBIB in spletna stran MKL. Sledita portala Dobreknjige.si in Biblos. Najmanj poznana je zbirka EBSCOhost, najmanj uporabljana pa zbirka Tax-Fin-Lex pri knjižničarjih in platforma Audibook pri uporabnikih. Najpogostejša ugotovljena težava pri uporabi je nedelovanje sistema pri platformi Biblos. Najbolje ocenjen je spletni knjižnični katalog COBIB, najslabše pa platformi Kanopy in Audibook. Glavna razloga za neuporabo digitalnih virov sta nezanimanje in dejstvo, da vsebine pridobijo drugje. Uporabniki za največ obravnavanih digitalnih virov izvedo s spletne strani MKL. Digitalni viri MKL se največ promovirajo na spletni strani MKL, na družbenih omrežjih MKL in v knjižnici (promocijski material). Ugotovili smo, da bi bilo treba povečati ponudbo pri platformah Kanopy, EBSCOhost in Audibook, še naprej ponujati spletna izobraževanja, sploh za platformo Biblos, predvsem pa v ponudbo vključiti spletne tečaje, pa tudi pretočne glasbene ali zabavne vsebine ter razširiti promocijo izven knjižnice in uporabnike dosledneje informirati o možnosti uporabe digitalnih virov že ob vpisu v knjižnico.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 DIGITALNI VIRI	3
2.1 DIGITALNI VIRI V SPLOŠNIH KNJIŽNICAH	3
2.2 DIGITALNI VIRI V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA	7
3 RAZISKAVE POZNAVANJA IN UPORABE DIGITALNIH VIROV V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA.....	9
4 SORODNE RAZISKAVE.....	11
5 ODZIVI KNJIŽNIC NA EPIDEMIJO KORONAVIRUSNE BOLEZNI	13
6 RAZISKOVALNA METODA	15
7 REZULTATI.....	15
7.1 POZNAVANJE IN UPORABA DIGITALNIH VIROV PRI UPORABNIKIH MKL .	15
7.2 POZNAVANJE IN UPORABA DIGITALNIH VIROV PRI ZAPOSLENIH V MKL	26
8 PREVERJANJE HIPOTEZ	33
9 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI	37
10 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA.....	39

KAZALO SLIK

Slika 1: Poznavanje in uporaba digitalnih virov pri uporabnikih MKL (n = 129)	16
Slika 2: Pogostost uporabe digitalnih virov pri uporabnikih MKL (n = 126)	17
Slika 3: Ocena posameznih digitalnih virov pri uporabnikih (n = 124)	18
Slika 4: Seznanitev anketirancev s posameznim digitalnim virom (n = 119)	19
Slika 5: Pomembnost dejavnikov za uporabo digitalnih virov pri uporabnikih (n = 110)	19
Slika 6: Težave pri uporabi digitalnih virov pri uporabnikih (n = 66)	22
Slika 7: Pomoč zaposlenih v knjižnici pri uporabi digitalnih virov (n = 65)	23
Slika 8: Poznavanje in uporaba digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 41)	27
Slika 9: Pogostost uporabe digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 40)	28
Slika 10: Ocena ponudbe digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 40).....	29
Slika 11: Pomembnost dejavnikov pri uporabi digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 40)	29

Slika 12: Razlogi za neuporabo digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 29).....	30
Slika 13: Težave pri uporabi digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 37).....	31
Slika 14: Stopnja suverenosti knjižničarjev v MKL pri svetovanju uporabnikom glede digitalnih virov (n = 35)	32

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Razlogi za neuporabo posameznih digitalnih virov pri uporabnikih.....	20
Preglednica 2: Odločilni dejavniki za potencialno uporabo digitalnih virov pri uporabnikih ..	21
Preglednica 3: Poznavanje digitalnih virov glede na starostno skupino uporabnikov	24
Preglednica 4: Poznavanje digitalnih virov glede na doseženo izobrazbo uporabnikov.....	25
Preglednica 5: Uporaba digitalnih virov glede na starostno skupino uporabnikov	25
Preglednica 6: Uporaba digitalnih virov glede na doseženo izobrazbo uporabnikov	26

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

ZAHVALA

Zahvaljujem se sodelujočim zaposlenim in uporabnikom Mestne knjižnice Ljubljana pri izvedbi raziskave ter mentorju mag. Alešu Klemnu za vse usmeritve in napotke.

1 UVOD

Knjižnice stremijo k ponujanju čim širšega nabora gradiv različnih tipov – poleg tiskanih tudi digitalnih in zvočnih, s katerimi dopolnjujejo knjižnično zbirko. S tem širijo ponudbo za uporabnike, povečujejo dosegljivost knjižnične zbirke in se približujejo potrebam uporabnikov. Predmet raziskovanja v nalogi bodo vključenost digitalnih virov v ponudbo knjižnice ter poznavanje in uporaba digitalnih virov med uporabniki knjižnice in zaposlenimi.

Namen in cilji raziskovanja ponudbe in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana (v nadaljevanju MKL) so preveriti ustreznost ponujenih virov za potrebe uporabnikov ter možne izboljšave in dopolnitve ponudbe. Namen raziskovanja je tudi ugotoviti seznanjenost in mnenja zaposlenih o tem segmentu knjižnične ponudbe.

V nalogi želimo odgovoriti na raziskovalna vprašanja:

Kateri ponujeni digitalni viri se največ uporabljajo in so najbolj poznani?

S kakšnimi težavami se srečujejo uporabniki pri uporabi digitalnih virov?

Kako ponudbo in uporabo digitalnih virov vidijo uporabniki in knjižničarji?

Kako povečati uporabo in promocijo digitalnih virov?

Na osnovi rezultatov raziskave bomo potrdili oz. zavrnili znanstvene predpostavke:

H1: Najbolj se uporabljajo digitalni viri, ki so v knjižnici zastopani že vsaj tri leta.

H2: Uporabnike od uporabe digitalnih virov odvrčajo težave, na katere naletijo.

H3: Uporaba digitalnih virov se povečuje v času epidemije koronavirusne bolezni in glede na raznolikost ponudbe gradiv.

H4: Knjižničarji poznajo ponudbo digitalnih virov v knjižnici, vendar jih v manjši meri uporabljajo.

Raziskovalni podatki so bili pridobljeni s pomočjo dveh različnih spletnih anket z orodjem 1KA. Spletna anketa za uporabnike je bila objavljena na družbenih omrežjih knjižnice (Facebook, Instagram in Twitter) in poslana uporabnikom na elektronske naslove preko spletnega orodja za redno elektronsko obveščanje (ang. newsletter). Spletna anketa za zaposlene pa je bila objavljena na intranetu MKL.

Raziskovalni vzorec je slučajnostni in nereprezentativen. Vzorec uporabnikov zajema 129 uporabnikov, vzorec zaposlenih pa 41 zaposlenih. Rezultati raziskave bodo primerjani z rezultati obstoječih raziskav na področju zadovoljstva uporabnikov in uporabe elektronskih virov in storitev v slovenskih knjižnicah. Še posebej se bomo osredotočili na spremembe, ki so prisotne v knjižnicah zaradi epidemije koronavirusne bolezni.

Mestno knjižnico Ljubljana sestavlja 21 enot knjižnice v Mestni občini Ljubljana (pet knjižnic mestnih območij s 16 krajevnimi knjižnicami) in 13 krajevnih knjižnic v sedmih občinah pogodbenih partnericah (Brezovica, Dobrova-Polhov Gradec, Horjul, Ig, Škofljica, Velike Lašče in Vodice), potujoča knjižnica (s 46 postajališči), specialna knjižnica in hiša literature (Mestna knjižnica Ljubljana, b. d.).

V letu 2020 je bilo v MKL včlanjenih 78.163 članov (v letu 2019 83.293 članov), kar predstavlja 22 % (v letu 2019 24 %) vseh potencialnih članov (prebivalcev občin, kjer deluje MKL), če upoštevamo podatke o prebivalstvu na dan 1. 1. 2020 (oz. za leto 2019 1. 1. 2019). Med člani je bilo leta 2020 glede na kategorije največ zaposlenih (37,11 %) (v letu 2019 37,4 %), osnovnošolcev (16,4 %) (v letu 2019 16,7 %), upokoјencev (11,6 %) (v letu 2019 11,9 %), srednješolcev (10,5 %) (v letu 2019 9,36 %), študentov (9,4 %) (v letu 2019 10,2 %) ter nezaposlenih (5,8 %) (v letu 2019 6,6 %). Ostale kategorije članov vsaka zase zasedajo delež, manjši kot 4 %. Zaloga knjižničnega gradiva je v letu 2020 znašala 1.793.851 enot (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020, 2021).

Kar se tiče licenčnih digitalnih virov, je MKL v letu 2020 omogočala svojim članom dostop do e-podatkovnih zbirk (EBSCOhost, PressReader, Tax-Fin-Lex, Ebonitete.si), e-knjig (Biblos, Onleihe, Okno Kitajske), zvočnih knjig (od pomladi leta 2020, na platformi Audibook) ter do filmov (od leta 2019, na platformi za pretočno predvajanje videa Kanopy) (Klemen, 2020).

V nalogi bodo na kratko predstavljeni začetki uvajanja digitalnih virov (predvsem e-knjig in zvočnih knjig) v splošne knjižnice, uvajanje digitalnih virov v MKL, nekatere dosedanje raziskave poznavanja in uporabe digitalnih virov v MKL, sorodne raziskave poznavanja in uporabe digitalnih virov v drugih primerljivih knjižnicah ter soočanje knjižnic s

spremenjenimi razmerami v času epidemije koronavirusne bolezni in ponujanje ter porast uporabe digitalnih virov v knjižnicah po svetu v zadnjem letu.

2 DIGITALNI VIRI

Digitalni tudi elektronski vir je "vir v elektronski obliki ali na elektronskem mediju, npr. podatkovna zbirka, elektronska knjiga, elektronski časopis, spletna stran" pa tudi "splošna oznaka gradiva, ki pove, da je opisovana enota shranjena na elektronskem mediju ali dostopna na daljavo." (Kanič idr., 2009, str. 88)

Večina splošnih knjižnic je dandanes hibridna, kar pomeni, da ponujajo tako tiskano kot digitalno gradivo. Digitalni viri so del digitalne knjižnice in so lahko izvorno digitalni ali pa digitalizirani, lahko so prosto dostopni ali plačljivi.

Digitalni viri v splošni knjižnici, ki jih bom v nalogi podrobneje proučevala, so predvsem elektronske knjige (v nadaljevanju e-knjige), zvočne knjige, pretočne video vsebine (filmi), elektronski časopisi, podatkovne zbirke in baze s strokovno literaturo, seznam priporočilne literature na spletnem portalu, spletna stran MKL in spletni knjižnični katalog COBIB.

2.1 DIGITALNI VIRI V SPLOŠNIH KNJIŽNICAH

Splošne knjižnice po svetu so začele intenzivneje razvijati zbirko elektronskih knjig od leta 2004 dalje. V tujini so za splošne knjižnice najbolj poznani ponudniki digitalnih virov OverDrive, NetLibrary in Ingram Digital (Pawlowski, 2011). V ZDA so bile e-knjige v splošnih knjižnicah najprej prisotne s pojavom ponudnika NetLibrary v letu 1998 v nekaj splošnih knjižnicah (Price in Havergal, 2011).

Za potrebe študija in raziskovalnega dela so sicer elektronske knjige v svojo ponudbo prve vpeljale ameriške univerzitetne in specialne knjižnice (Klemen, 2013).

E-knjige (oblika izvorno digitalne ali digitalizirane publikacije, elektronsko dostopne na katerikoli napravi, ki vključuje zaslon) v splošni knjižnici lahko zvišujejo obrat gradiva, uporabnikom so dostopne kadar koli in kjer koli, ne zasedajo fizičnega prostora, so zanimive

tako za digitalne domorodce kot za digitalne priseljence, ki so se s tehnologijo seznanili kasneje, so cenovno ugodne ter izključijo težave s poškodovanim ali izgubljenim gradivom (Pawlowski, 2011). Prav tako e-knjige omogočajo preprostejše nakupovanje in shranjevanje (v založnikovem oblaku), so lažje prenosljive, lahko jih bere več oseb hkrati, ponujajo možnost prilagajanja ipd. (Klemen, 2013). Prednosti e-knjig se kažejo tudi v preprostejšem iskanju in oddaljenem dostopu (Price in Havergal, 2011).

Njihove slabosti pa se lahko odražajo v nujnosti posedovanja bralne naprave za njihovo uporabo, v manjši ponudbi v primerjavi s tiskanimi naslovi, v nepodprtih ali nezdružljivih formatih datotek, v problematiki trajnega hranjenja in možnosti prenosa kupljenih naslovov na tretjo osebo (Klemen, 2013). V preteklosti so bili problem predvsem omejeni viri, nerešena tehnološka vprašanja (počasni prenosi vsebin) in financiranje (Price in Havergal, 2011). Poleg navedenega pa je za uspeh uporabe digitalnih vsebin pomembno ohranjati vsebine aktualne ter lahko dosegljive (s čim manj koraki pri prijavi in prenosu vsebin ter z dodano pomočjo) tudi z mobilnih naprav. Uporabnike lahko zmedejo različni načini in specifike dostopa do vsebin različnih ponudnikov (Pawlowski, 2011).

V knjižnicah v Ameriki in Veliki Britaniji pojav zvočnih knjig zasledimo v tridesetih letih 20. stoletja, in sicer za potrebe vojakov, ki so oslepel v vojni. Zvočne knjige za slepe, od izuma Braillove pisave dalje, predstavljajo velik napredek na področju književnosti. Oslepel vojak in civilisti, ki niso znali brati Braillove pisave, so tako lahko vseeno poslušali knjige, posnete na fonografske plošče. Ameriška fundacija za slepe in Kongresna knjižnica sta začeli snemanje zvočnih knjig leta 1934, ko je tehnologija že omogočala snemanje govora, daljšega od nekaj minut (Rubery, 2016). Tudi v Sloveniji smo na tem področju dokaj uspešni. Slep in slabovidni za branje e-knjig lahko uporabljajo podporno tehnologijo za branje zvočnih posnetkov (formata MP3 ali DAISY). Za povečanje dostopnosti gradiva je pomemben postopek preslikave gradiva v digitalno obliko in obdelava skenogramov, tudi s pomočjo orodij za optično prepoznavo znakov (OCR), kar v Sloveniji izvaja tudi Narodna in univerzitetna knjižnica (Hari, 2020).

Danes so zvočne knjige priljubljene zaradi prenosljivosti in možnosti večopravilnosti ter se zato veliko uporabljajo med vožnjo z avtom. Prav tako so uporabne pri ljudeh, ki ne morejo brati tiskanih gradiv. Priljubljen žanr zvočnih knjig so poleg leposlovja še biografije in poezija. Nasprotno pa strokovna literatura ni zelo razširjen žanr za poslušanje zvočnih knjig,

razen kot npr. dopolnilo učencem, ki imajo težave pri branju. Na Danskem, ki ima 5,8 milijona prebivalcev, stane zvočna knjiga skoraj enako kot tiskana, zaradi časovno zamudne izdelave (snemanje besedila). Na Danskem so leta 2004 ustanovili celo knjižnico zvočnih knjig za voznike tovornjakov na meji med Nemčijo in Dansko, ki jo dnevno prečka več kot 4.000 tovornjakov (Stougaard Pedersen in Have, 2016). Izkazalo se je tudi, da v evropskih splošnih knjižnicah na Nizozemskem, Danskem, v Belgiji, Nemčiji in na Irskem s ponudbo zvočnih knjig lažje pritegnejo mlade uporabnike in moško publiko. Na Nizozemskem in Danskem poleg platform za izposajo elektronskih in zvočnih knjig ponujajo tudi namenske platforme za otroke in najstnike (Klemen, 2013).

Digitalna revolucija je v zadnjih desetletjih prinesla nove načine zbiranja, hranjenja in upravljanja knjižničnih zbirk. Pojav digitalnih knjižnic je povezan s pojavom svetovnega spleta in njegove širše dostopnosti po letu 1990. Internet je omogočil doseganje novih in oddaljenih uporabnikov. Med leti 1997 in 2002 so se po svetu pojavljale iniciative za digitalne knjižnice, pri katerih so imele pomembno vlogo tudi evropske nacionalne knjižnice v Franciji, na Portugalskem in v Nemčiji. Danes digitalne knjižnice predstavljajo organizirano in usmerjeno zbirko besedilnih, slikovnih, zvočnih in video digitalnih virov, dostopnih na daljavo (Huang, 2018).

Pri vpeljavi digitalnih virov v knjižnico se je treba vprašati, ali med aktivnimi in potencialnimi uporabniki obstajajo potrebe (izražene ali neizražene) po tej storitvi, ter ugotoviti, kdo so ti uporabniki ter kaj želijo. Z zagotavljanjem digitalnih virov splošne knjižnice lahko dosega tudi uporabnike, ki sicer težko pridejo v knjižnico ali ne morejo uporabljati tiskanih gradiv. Prav tako predstavljajo bolj učinkovit način sočasnega dostopa do gradiv za večje število uporabnikov. Potencialni uporabniki digitalnih virov so lahko ljudje, ki zaradi različnih oviranosti ne morejo zapuščati domov ali zaradi obveznosti nimajo časa za obisk knjižnice ter (za digitalne vire v ustreznih datotečnih formatih) uporabniki s posebnimi potrebami, npr. z okvarami vida in slabovidnostjo (možnost povečave besedila, zvočno gradivo) ali dislektiki (branje na manjšem zaslonu poveča fokus na besedilo, možnosti prilagajanja besedila). Glavne skupine potencialnih uporabnikov digitalnih virov v splošni knjižnici so uporabniki, ki potrebujejo oddaljen dostop do gradiv od doma ali v službi, na potovanjih ali med vožnjo. Nekateri uporabniki pa imajo dostop do računalnika ali drugih naprav le v knjižnici ter od tam dostopajo do digitalnih virov za študij, delo ali za prosti čas

(Price in Havergal, 2011). Poleg uporabnikov s posebnimi potrebami so digitalne viri, npr. elektronske knjige, zanimive tudi za ciljno skupino najstnikov (Klemen, 2013).

Nekatere digitalne vire (npr. e-knjige) si lahko uporabniki prenesejo na svojo napravo za določen čas, ko poteče, postane vsebina neaktivna oz. se izbriše, ali pa jo uporabljajo neposredno na spletu prek internetne povezave (Price in Havergal, 2011).

E-knjige in zvočne knjige so zaščitene z zaščito DRM (Digital rights management oz. upravljanje pravic digitalnih vsebin), ki preprečuje nepooblaščen dostop in določa način uporabe vsebine v skladu z avtorskimi pravicami, kot so čas razpoložljivosti vsebine, način prenosa in razmnoževanja vsebine (Pawlowski, 2011). Včasih formati digitalnih virov, naprave za uporabo ter zaščita niso kompatibilni (npr. nekatere naprave ne berejo formata za e-knjige Mobipocket, ki je zaščiten z DRM, prav tako naprave iPad niso kompatibilne s formatom EPUB, ki je zaščiten z DRM, ali v našem primeru, ko e-knjige s platforme Biblos niso združljive s Kindle napravami) (Price in Havergal, 2011). V zvezi s kupljenimi licencami elektronskih knjig sicer še vedno niso rešena vprašanja glede uporabe teh na drugih distribucijskih platformah, trajnega hranjenja in zagotavljanja spoštovanja avtorskih pravic (IFLA principles for library lending, 2013).

Da bi bilo uporabe še več, morajo knjižnice digitalne vire promovirati. Eden izmed načinov pridobivanja novih uporabnikov digitalnih virov so izobraževanja in tečaji za knjižničarje in uporabnike, kjer udeleženci lahko uporabo preizkusijo in razjasnijo nejasnosti. Ugotovljeno je bilo tudi, da polovica uporabe e-knjig izhaja iz iskanja po spletnem knjižničnem katalogu, zato je pomembno, da so digitalni viri, ki jih ponuja knjižnica, povezani z njenim spletnim katalogom (Pawlowski, 2011). Problem promoviranja digitalnih virov je njihova (fizična) nevidnost. Digitalne vire lahko propagiramo s knjižnimi kazali, brošurami in plakati, vendar moramo imeti v mislih predvidene uporabnike. Za oddaljene uporabnike, ki redko obiskujejo fizično knjižnico, je primernejša promocija digitalnih virov v obliki npr. e-novic. Težavo pri promoviranju digitalnih virov predstavljata tako raznolikost vsebin kot tudi raznolikost potencialnih uporabnikov, zato je smiselno promovirati določen digitalni vir določeni ciljni skupini uporabnikov. Izkazalo se je, da pomembno promocijo predstavljajo tudi osebna priporočila, spletni iskalnik Google ter priporočila in povezave na družbenih omrežjih (Price in Havergal, 2011).

Velik problem knjižničnih digitalnih zbirk je pomanjkanje zavedanja o njihovem obstoju pri uporabnikih knjižnice. V sistemu splošnih knjižnic v ZDA, v okrožju Cincinnati in Hamilton, v Ohio, se poslužujejo načrtnega promoviranja digitalnih virov več tisoč članom, preko elektronskega obveščanja, s pomočjo namenske platforme Savannah (OrangeBoy), ki člane razdeli na specifične ciljne skupine, npr. uporabnike zvočnih knjig, bralce otroških knjig, bralce tiskanih knjig, uporabnike digitalnih virov na sploh ipd. Elektronsko obveščanje prave ciljne skupine lahko pri njih povzroči porast uporabe digitalnih virov do nekaj tisoč procentov. Sledenje klikom na povezave jim služi kot dodaten vir pri odločanju katere vsebine deliti v množici podatkov (Young, 2019).

2.2 DIGITALNI VIRI V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA

Leta 2009 je Knjižnica Bežigrad v sklopu Mestne knjižnice Ljubljana izvedla projekt »Slovenske avtorje berem napredno, listam e-papir«, s katerim je promovirala ponudbo elektronskih knjig prve slovenske elektronske založbe Ruslica ter nekatere naslove Študentske založbe. Elektronske knjige so si uporabniki izposojali skupaj z elektronskimi bralniki, na katere so bile e-knjige naložene (Ločniškar-Fidler in Martinčič, 2009). Leta 2012 so slovenske splošne knjižnice v sodelovanju s konzorcijem slovenskih knjižnic za nabavo informacijskih virov (COSEC) in Narodno in univerzitetno knjižnico uporabnikom omogočile dostop do zbirke eBook Public Library Collection založnika EBSCO. Leta 2013 pa je začela delovati platforma za izposajo e-knjig v slovenskih splošnih knjižnicah Biblos Lib, ki jo je razvila Študentska založba (Klemen, 2013).

MKL je osrednja območna knjižnica (v nadaljevanju OOK) za osrednjeslovensko območje. Ena izmed nalog OOK je tudi zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij. V okviru te naloge MKL nabavlja digitalne vire tudi za splošne knjižnice osrednjeslovenskega območja. Tako kot vsaka izmed OOK se tudi MKL pri nakupu elektronskih podatkovnih zbirk povezuje z Narodno in univerzitetno knjižnico (v nadaljevanju NUK) preko konzorcija COSEC in zagotavlja dostop do naslednjih digitalnih virov: PressReader, Tax-Fin-Lex in EBSCOhost Research Databases (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021). Nadaljnji razvoj pa gre v smeri konzorcijskega naročanja vseh virov preko konzorcija COSEC (Klemen, 2020).

V letu 2020 je MKL članom omogočala dostop do naslednjih digitalnih virov:

- EBSCOhost: e-podatkovna zbirka strokovne literature, ki vključuje polna besedila člankov in izvlečkov člankov podatkovnih zbirk Academic Search Elite, Business Source Premier, ERIC, GreenFILE, Library, Information Science & Technology Abstracts, MasterFILE Premier, MEDLINE, Regional Business New.
- PressReader: zbirka dnevnega časopisja iz več kot 100 držav.
- Tax-Fin-Lex: spletni portal z zakonodajo z davčnega, računovodsko-finančnega in pravnega področja.
- Ebonitete.si: aplikacija za pregled splošnih, računovodskih in ostalih podatkov o slovenskih podjetjih.
- Biblos: spletni portal in distribucijska platforma založbe Beletrina za nakup in izposajo e-knjig, v sodelovanju z Združenjem splošnih knjižnic, ki usklajuje višino letne uporabnine, promocijske akcije in pogoje za sklenitev pogodbe za izvajanje izposoje e-knjig. Sofinanciranje letne uporabnine sistema ali dokup dodatnih licenc naslovov e-knjig omogoča tudi Ministrstvo za kulturo preko vsakoletnih neposrednih pozivov. Knjižnica sama določi število hkratnih izposoj e-knjige ter najvišjo možno porabo na mesečni ali letni ravni. Platforma je povezana tudi s knjižničnim informacijskim sistemom COBISS. V knjižnici si je možno izposoditi namenski bralnik za platformo Biblos (Klemen, 2020). Leta 2019 je bilo članom MKL dostopnih 2474 naslovov e-knjig na portalu Biblos (od 3575). Izposojalo si jih je 3,6 % aktivnih članov MKL (leta 2018: 2,6 %; 2017: 2,7 %; 2016: 1,94 %) (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020). V letu 2020 je bilo prek platform Biblos in Audibook uporabnikom na razpolago skupno 3354 naslovov (od več kot 4000 razpoložljivih). Izposojalo si jih je 11,7 % aktivnih članov MKL (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021).
- Onleihe: portal Goethe-Instituta z nemškimi leposlovnimi in strokovnimi elektronskimi in zvočnimi knjigami, gradivo za učenje nemščine, časniki in časopisi, glasba ter filmi.
- Okno Kitajske: zbirka e-knjig Šanghajske knjižnice v mednarodnem projektu Window of Shanghai za kitajske izseljence ter spoznavanje kitajskega jezika in kulture.
- Audibook: platforma in aplikacija za izposajo zvočnih knjig. Osnovni paket za knjižnice vsebuje 100 knjižnih naslovov oz. licenc. Nadalje so možni dokupi po izboru strokovnih služb knjižnice, ki skrbi za nakup knjižničnega gradiva. Ena licenca predstavlja 52 izposoj. Strošek letne članarine je za knjižnice odvisen od števila

članov. Platforma je integrirana v knjižnični sistem COBISS. V MKL-ju je storitev prisotna od leta 2020.

- Kanopy: platforma za pretočne videovsebine, v MKL-ju prisotna od februarja 2019. Vsebuje 30.000 naslovov nagrajenih filmov in dokumentarcev, za uporabnike splošnih in univerzitetnih knjižnic (Klemen, 2020).

3 RAZISKAVE POZNAVANJA IN UPORABE DIGITALNIH VIROV V MESTNI KNJIŽNICI LJUBLJANA

Rezultati spletne in terenske ankete o zadovoljstvu uporabnikov v Mestni knjižnici Ljubljana, leta 2016, kažejo, da približno tri četrtine anketirancev od digitalnih virov najbolj poznajo, največ uporabljajo in najbolj ocenjujejo spletno stran MKL in spletni knjižnični katalog COBIB. Nasprotno pa jih približno tri četrtine takrat ni poznalo podatkovnih zbirk PressReader, EBSCOhost, IUS-INFO ipd. in tudi platforme Biblos (69,8 % od 774 anketirancev v terenski anketi in 62 % od 101 anketirancev v spletni anketi). Približno polovica anketiranih meni, da jim zaposleni v knjižnici znajo pomagati in svetovati pri uporabi računalnika, brezžični povezavi, uporabi e-bralnika in e-knjig ter da zaposleni v knjižnici ustrezno obvladajo elektronske vire. Ostala polovica pa o tem ni izrazila mnenja (Zadovoljstvo uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana: analiza spletnih anket, 2016; Zadovoljstvo uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana: analiza terenskih anket, 2016).

V spletni raziskavi o uporabi digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana, ki je potekala med 27. 9. 2019 in 7. 1. 2020, od 119 anketirancev polovica ve, da kot člani MKL lahko dostopajo do digitalnih virov in so jih tudi že uporabljali, 35 % jih za možnost ve, vendar je še niso uporabljali, 14 % pa za to možnost ne ve. Od 116 anketirancev jih 94 % pozna knjižnični katalog COBIB, 90 % spletno stran MKL, 53 % platformo Biblos, 41 % portal Dobreknjige.si, 25 % elektronske zbirke EBSCOhost, 23 % platformo Kanopy, 17 % zbirko Tax-Fin-Lex, 15 % portal PressReader, 3 % portal Okno Kitajske in 2 % zbirko Onleihe. Respondenti se v veliki meri strinjajo, da z uporabo digitalnih virov lažje, preprostejše in hitreje najdejo gradivo, ki ga potrebujejo. Najpogosteje do digitalnih virov dostopajo prek osebnega računalnika doma ali v službi, sledi mobilni telefon. Respondenti glede na pomembnost med spletnimi vsebinami najvišje umeščajo e-knjige, avdio in video vsebine za prenos (download), sledijo pretočne avdio in video vsebine ter spletni portali in specializirane

podatkovne zbirke. Respondenti najpogosteje želijo, da jim knjižnica v spletnem okolju ponudi še spletno učenje, prenos in poslušanje zvočnih knjig v slovenskem jeziku ter glasbene vsebine. Od 106 respondentov jih je 40 % že naletelo na težave pri uporabi digitalnih virov pri omejevanju dostopa (npr. samo za uporabo v prostorih knjižnice, samo na namenskih napravah ipd.), 39 % se jih je srečalo z omejenim dostopom do starejših vsebin oz. naslovov, 34 % se jih je soočilo z omejenim številom dostopnih naslovov, 32 % jih je težko našlo relevantne informacije oz. vsebine, 21 % jih še ni imelo težav pri uporabi digitalnih virov, 20 % je imelo težave s formatom vsebin (npr. samo v obliki PDF ali HTML). 8 % jih navaja še druge težave, kot je npr. nedelovanje e-knjig z Biblosa na Android napravi. Od 109 respondentov jih polovica meni, da imajo dovolj znanj za iskanje in uporabo digitalnih virov, pomoč potrebujejo le včasih. 18 % jih pogosto potrebuje pomoč pri uporabi in iskanju digitalnih virov. Od 106 respondentov jih 44 % ne ve, da MKL organizira brezplačne tečaje iskanja informacij po digitalnih virih, 33 % jih meni, da tovrstnih tečajev ne potrebujejo. 12 % se jih je že udeležilo takih tečajev, 8 % pa se jih še namerava (Rezultati ankete o uporabi e-virov v MKL, 2019).

Femc je v svoji magistrski nalogi leta 2018 raziskovala odnos uporabnikov do e-knjig v MKL in ugotovila, da je bilo med 179 respondenti 55 % nebralcev in 45 % bralcev e-knjig. Med bralci e-knjig si približno dve tretjini nista še nikoli izposodili e-knjig v MKL, vsaj ne v zadnjem letu. Anketiranci elektronsko berejo predvsem strokovno literaturo, za branje e-knjig pa največ uporabljajo namenski bralnik ter osebni računalnik. Glavne prednosti uporabe e-knjig vidijo v lahkem in takojšnjem dostopu (63 %), raznolikosti ponudbe e-knjig (56 %) in v veliki količini e-knjig, ki jih imajo lahko vedno s seboj na napravi (50 %). Manj pomembna pa jim je cenovna ugodnost e-knjig in njihova prijaznost do okolja ter to, da e-knjige ne zasedejo fizičnega prostora. Bralci e-knjig, zajeti v tej raziskavi, najpogosteje dostopajo do e-knjig brezplačno prek spleta, najmanj pogosto pa si jih izposojajo prek knjižnic. Izmed bralcev e-knjig jih kar polovica (54 %) ponudbe e-knjig MKL ni poznala. Respondenti, ki ponudbo poznajo, jo večinoma ocenjujejo kot dobro ali niti dobro niti slabo. Za izposojanje e-knjig v MKL bi respondente prepričala možnost branja e-knjig na vseh napravah, ki so na trgu (npr. Kindle), večja ponudba slovenskih prevodov tujega leposlovja, ponudba tujejezične literature in večji nabor strokovne literature. Izpostavljen je bil še uporabniku neprijeten postopek izposoje ter želja po večjem obveščanju o možnosti izposoje e-knjig. Nebralci e-knjig najpogosteje navajajo, da raje berejo tiskane knjige ter da razlog za njihovo nebranje e-

knjig ni v pomanjkanju znanja za uporabo e-knjig in nove tehnologije. Tudi izmed nebralcev e-knjig jih 54 % ni vedelo za možnost izposoje e-knjig v MKL, 46 % pa jih je bilo o tem seznanjenih. 88 % nebralcev e-knjig tudi ni vedelo za možnost svetovanja in pomoči pri uporabi e-knjig in naprav za branje v MKL. Največ nebralcev e-knjig meni, da jih ne bi nič prepričalo za uporabo e-knjig. Ostali pa odgovarjajo, da bi to lahko bila izboljšana ponudba prevodov tujega leposlovja in strokovne literature (Femc, 2018).

4 SORODNE RAZISKAVE

V spletni anketi o uporabi in zadovoljstvu uporabnikov z digitalnimi viri in storitvami NUK, leta 2015, anketiranci za svoj študij ali delo, če imajo na razpolago, raje uporabijo gradivo v tiskani (48 % od 1174 anketirancev) kot v elektronski obliki (34 %). V zadnjem letu od ankete so anketiranci pri svojem študiju ali delu najpogosteje uporabljali elektronske revije (31 % anketirancev vsaj enkrat tedensko). 86 % anketirancev meni, da imajo dovolj znanja za iskanje in uporabo elektronskih virov oz. le občasno potrebujejo pomoč, 13 % jih pomoč potrebuje pogosto ali vedno. Anketiranci največ informacij v zvezi z digitalnimi viri in storitvami pridobijo na spletni strani NUK ter od pedagoških delavcev. 17 % anketirancev informacij o digitalnih virih in storitvah NUK ob anketiranju še ni imelo. 27 % anketirancev pri študiju ali delu v času do anketiranja še nikoli ni uporabilo digitalnih virov in storitev NUK. Kot glavni razlog za to so navedli težavnost branja na računalniškem zaslonu in ne, ker ne bi znali uporabljati digitalnih virov. 81 % anketirancev mesečno ali pogosteje uporablja knjižnični katalog COBIB. Sledi uporaba spletne strani NUK, Mrežnika in Digitalne knjižnice Slovenije. 70 % anketirancev (v letu 2015) ne uporablja izposoje elektronskih knjig (ponudnika EBSCOhost, prisotnega od leta 2012, in Biblosa, prisotnega od leta 2014). Digitalni viri, ki jih anketiranci največ uporabljajo in so z njimi tudi najbolj zadovoljni, so knjižnični katalog COBIB, Mrežnik in dLib. Anketiranci, ki uporabljajo digitalne vire in storitve NUK, navajajo, da z njimi lažje najdejo gradivo na preprost in hiter način. 29 % anketirancev meni, da izobraževanj na področju uporabe digitalnih virov ne potrebujejo. 13 % se jih je že udeležilo enega ali več tečajev NUK. 36 % anketirancev za izobraževanja ni vedelo. 18 % anketirancev se namerava udeležiti tečajev. Anketiranci si v predlogih in pripombah želijo tudi preprostejših in uporabniško prijaznih iskalnikov, več digitalnih virov s področja medicine in slovenskega leposlovja ter večjo dostopnost licenčnih virov vsem kategorijam uporabnikov in na daljavo, pa tudi izboljšanje promocije digitalnih virov in

izobraževanj o digitalnih virih v javnosti in v visokošolskih zavodih ter poenostavitve in izboljšanje navodil za uporabo digitalnih virov ter pripravo video predstavitev iskanja informacij in spletnih tečajev (Ambrožič in Vovk, 2016).

Očko je v raziskavi o poznavanju in uporabi digitalnih informacijskih virov v Osrednji knjižnici Celje, leta 2017, ugotovila, da jih je od 159 anketirancev 57 % seznanjenih s ponudbo digitalnih virov v knjižnici. Dve tretjini tistih, ki s tem niso seznanjeni, si želita več informacij o digitalnih virih na spletni strani knjižnice, 18 % bi se jih udeležilo skupinske predstavitve. Dve tretjini anketirancev, ki so seznanjeni s ponudbo digitalnih virov v knjižnici, sta jih tudi že uporabljali. 38 % anketirancev, ki digitalnih virov še niso uporabili, so pa z možnostjo seznanjeni, navaja nepoznavanje načina dostopanja do digitalnih virov. Med uporabniki digitalnih storitev jih je večina vsaj enkrat že uporabila platformo Biblos. Najslabše obiskana sta portala Ebonitete in Find info. Več kot tretjina anketirancev uporablja zbirko EBSCOhost, arhiv časopisa Večer in platformo Biblos. Mesečno ali pogosteje anketiranci uporabljajo SSKJ (36 %), platformo Biblos (24 %) ter arhiv časopisa Večer (20 %). Anketiranci si v ponudbi digitalnih virov želijo še slovarje in enciklopedije ter e-vire s področja zdravja in umetnosti. Anketiranci digitalne vire največ uporabljajo za prosti čas (42 %), službo (33 %) in študij (24 %). Digitalne vire bi poleg slovenščine uporabljali tudi v angleščini. Do digitalnih virov anketiranci dostopajo prek osebnega računalnika (87 %), mobilnega telefona (38 %), tabličnega računalnika (24 %), računalnika v knjižnici (18 %) in bralnika (5 %). Anketiranci, stari od 31 do 50 let, so v veliki večini že uporabili katerega od digitalnih virov, medtem ko v skupini nad 61 let večina anketirancev digitalnih virov še ni uporabila. V skupini do 20 let kar 75 % anketirancev ni bilo seznanjenih z brezplačnimi digitalnimi viri za člane knjižnice. S ponudbo prav tako ni bila seznanjena več kot polovica anketiranih v skupini nad 61 let, medtem ko je v starostni skupini od 51 do 60 let z možnostjo seznanjena večina anketirancev (71 %) (Očko, 2017).

V javnomnenjski raziskavi med 2639 člani, uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic, ki jo je naročilo Združenje splošnih knjižnic in je potekala od 18. 3. 2020 do 3. 4. 2020 prek telefonskega in spletnega anketiranja, je, kar se tiče spletnih storitev splošnih knjižnic, pri vseh kategorijah anketirancev najbolj poznan knjižnični katalog COBIB. Prav tako je knjižnični katalog COBIB tudi najbolj uporabljana spletna storitev med člani in uporabniki slovenskih splošnih knjižnic, medtem ko pri neuporabnikih prevladuje branje e-

časopisov, uporaba knjižničnega kataloga COBIB pa je na drugem mestu. Najmanj poznana spletna storitev je pri vseh kategorijah anketirancev domoznanski portal Kamra, ki ga ne poznajo skoraj tri četrtine vseh anketirancev. Podobno malo poznane in uporabljane so tudi podatkovne zbirke z različnih področij. Spletni knjižnični katalog COBIB uporabljajo dobre tri četrtine vseh anketirancev. Za anketirance predstavlja eno izmed najpomembnejših smernic za prihodnji razvoj splošnih knjižnic tudi ponudba dostopa na daljavo večjega števila digitalnih virov, medtem ko sicer med manj pomembne smernice uvrščajo ponudbo zvočnih knjig. Polovica članov spletno stran knjižnice obiskuje tedensko ali mesečno. Spletne storitve knjižnic z višjo stopnjo poznavanja in uporabe (poleg knjižničnega kataloga COBIB) so še izposoja e-knjig na platformi Biblos, uporaba portala Dobreknjige.si, uporaba digitalne knjižnice dLib in branje e-časopisov na portalu PressReader. Te storitve imajo višji delež poznavalcev kot dejanskih uporabnikov. Knjižnični katalog COBIB največ uporabljajo anketiranci, stari do 24 let in od 25 do 39 let ter z višjo ali visokošolsko izobrazbo. Z višanjem starosti anketirancev uporaba pada. V večini ga ocenjujejo kot preprostega za uporabo. Prav tako se uporaba platforme Biblos niža z višanjem starosti anketirancev. Največ ga uporabljajo anketiranci v starostnem razredu do 24 let. Uporablja ga približno enak delež osnovnošolsko in višje oz. visokošolsko izobraženih. Portal Dobreknjige.si največ uporabljajo anketiranci, stari od 40 do 59 let ter višje oz. visokošolsko izobraženi. Zbirko PressReader pa največ uporabljajo anketiranci, starejši od 60 let. Pri spletnih ponudnikih, izven knjižnice, anketiranci dostopajo do elektronskih baz podatkov (81 %), do strokovne in študijske literature (75 %) ter do filmskih ali glasbenih CD-jev ali DVD-jev (66 %) (Raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic, 2020).

5 ODZIVI KNJIŽNIC NA EPIDEMIJO KORONAVIRUSNE BOLEZNI

Zaradi pandemije koronavirusne bolezni je večina knjižnic po Evropi marca leta 2020 zaprla svoja vrata za obiskovalce. Ponovno odprtje z nekaterimi omejitvami je potekalo med aprilom in majem 2020. Po poročilu NAPLE¹ je bil v obdobju koronavirusne bolezni v knjižnicah, zaradi zaprtja in ukrepov za preprečevanje širjenja koronavirusne bolezni, velik poudarek na spletnih storitvah in digitalnih virih. Menijo, da bodo spletne storitve ostale pomemben del knjižnične ponudbe tudi v prihodnje. Vmes so se knjižnice tudi delno odpirale in

¹ National Authorities on Public Libraries in Europe. Nevladno združenje, ki promovira načela in strategije za splošne knjižnice.

uporabnikom omogočale prevzem vnaprej rezerviranega in pripravljenega gradiva. Nadalje pa so omejevale število obiskovalcev v prostorih knjižnice ter zagotavljale distanciranje in razkuževanje ter karanteno za vrnjeno gradivo. V času zaprtja so v splošnih knjižnicah na Škotskem nadgradili spletno ponudbo s spletnimi tečaji, posnetki, spletnim branjem knjig, blogi, spletnimi čajankami, kvizi, spletnimi bralnimi skupinami in podobnim (National Authorities on Public Libraries in Europe Forum, 2020).

Knjižnice so tudi objavljale informacije iz uradnih virov v zvezi s koronavirusom na družbenih omrežjih in svojih spletnih straneh. Številni ponudniki elektronskih podatkovnih zbirk so marca 2020 omogočili prost dostop do zbirk za namene izobraževanja. V Estoniji so poleg platforme OverDrive za izposajo e-knjig postavili še eno platformo ELLU. E-storitve so pospešeno oglaševali v medijih, na družbenih omrežjih in na spletni strani knjižnice. Številne knjižnice na Finskem so ustanovile klicne centre, kjer uporabnikom veliko svetujejo o uporabi digitalnih virov. Poleg obstoječih digitalnih vsebin načrtujejo tudi nove, kot npr. predvajanje v živo (»live streaming«). Nekatere knjižnice so zakupile dodatne licence za digitalne vire. Knjižnice v Nemčiji preko svojih spletnih strani povečano oglašujejo digitalne vire (e-knjige, zvočne knjige, glasbene in video vsebine na platformi OverDrive ali divibib). Številne knjižnice omogočajo uporabo digitalnih virov s spletnim vpisom. Na Irskem se je v marcu 2020 v knjižnicah število novih članov podvojilo zaradi spletnega vpisa. Od marca 2020 na Irskem opazajo 313 % rast uporabnikov elektronskih in zvočnih knjig, 467 % rast uporabe spletnih tečajev, 227 % rast udeležbe na jezikovnih spletnih tečajih in 246 % rast uporabe spletnih časopisov. Vse knjižnice po Evropi v času epidemije pospešeno oglašujejo svoje digitalne vsebine prek različnih kanalov, omogočajo lažji dostop do digitalnih virov, povečujejo sredstva za dokupe digitalnih virov, dogodke in prireditve pa selijo na splet. Na Norveškem so beležili 136 % rast uporabe elektronskih in zvočnih knjig glede na mesec prej. Samo izposoja zvočnih knjig se je dvignila za 264 %. Nacionalna knjižnica na Nizozemskem in ostale knjižnice so aprila 2020 ustvarile namensko aplikacijo za mobilne naprave za dostop do elektronskih in zvočnih knjig, spletno pomoč in digitalne vsebine za otroke, imenovano Home Library app (National Authorities on Public Libraries in Europe Forum, 2020).

V MKL je bila rast izposoje e-knjig na platformi Biblos in zvočnih knjig na platformi Audibook glede na leto 2019 184 %. Porast izposoje digitalnih vsebin je bila skoraj trikratna glede na leto 2019 in je znašala 98.113 enot (v letu 2019 pa 34.512). Porast dostopov do

naročenih digitalnih virov je bil glede na leto 2019 155 %, dostopov na daljavo pa 359 %. V letu 2020 je bilo prek platforme Audibook zabeleženih 1533 izposoj ter 96.580 izposoj e-knjig prek platforme Biblos. Na platformi PressReader je bilo izposojenih 173.595 e-časnikov in e-časopisov (v letu 2019 pa 21.983), kar predstavlja 689,68 % povečanje. V letu 2020 je bilo tako 36.855 dostopov do platforme PressReader, v letu 2019 pa 12.192. Na platformi Kanopy se je uporaba video vsebin v letu 2020 povečala za 315,67 % glede na leto 2019. V letu 2020 je bilo 6048 predvajanj video vsebin, v letu 2019 pa 1455 predvajanj. Tudi na portalu Kamra je mogoče opaziti 64 % povečanje uporabe (v letu 2020 je bilo 330.320 vpogledov v vsebine, kreirane v MKL, v letu 2019 pa 201.333). Na portalu dLib je bilo v letu 2020 297.962 vpogledov v polna besedila, digitalizirana v MKL, leto pred tem pa 77.699 (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021).

6 RAZISKOVALNA METODA

Za raziskovalno metodo smo uporabili spletni ankete, ustvarjeni s spletnim orodjem 1KA. Spletna anketa za uporabnike je zajemala 25 vprašanj. Anketiranje je potekalo od 22. 3. do 9. 4. 2021 na Twitter profilu MKL, ter od 23. 3. do 9. 4. 2021 na Facebook in Instagram profilu MKL. Prav tako smo anketo poslali po elektronski pošti tistim uporabnikom, ki so naročeni na elektronsko obveščanje. Odzvalo se je 129 uporabnikov. Spletna anketa za knjižničarje je obsegala 23 vprašanj. Objavljena je bila na intranetu MKL, od 19. 3. do 9. 4. 2021. Odzvalo se je 41 knjižničarjev. Obdelava podatkov je bila opravljena v spletnem orodju 1KA.

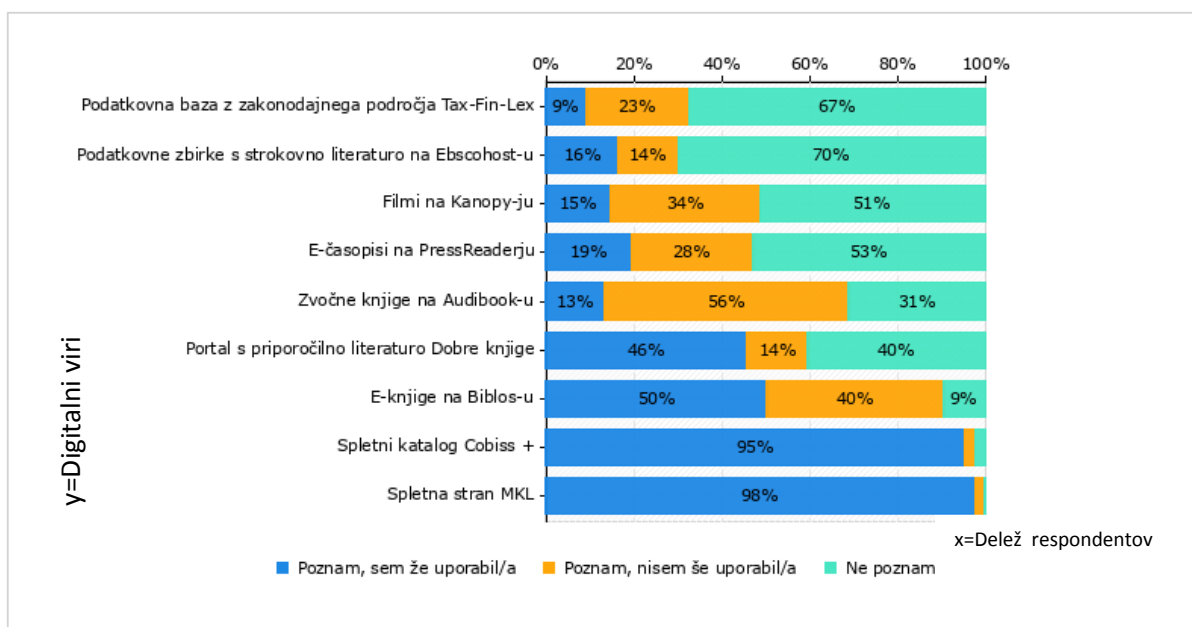
7 REZULTATI

7.1 POZNAVANJE IN UPORABA DIGITALNIH VIROV PRI UPORABNIKIH MKL

Od 129 uporabnikov je vprašalnik v celoti izpolnilo 64 uporabnikov. Med njimi prevladujejo ženske (84 %, n = 64). Največ anketirancev spada v starostno skupino nad 61 let (30 %), najmanj pa v starostno skupino od 21 do 30 let (13 %). 22 % jih spada v starostno skupino od 41 do 50 let in 20 % v skupino od 51 do 60 let. 16 % pa jih sodi v skupino od 31 do 40 let. Skoraj polovica ima doseženo univerzitetno oz. 2. bolonjsko stopnjo izobrazbe (47 %). Ostali anketiranci imajo končano višjo šolo (17 %), magisterij ali doktorat (14 %), srednjo šolo (11

%) ter visoko šolo ali 1. bolonjsko stopnjo (11 %). Dobra polovica spada med zaposlene (52 %), sledijo upokojenci (28 %), nezaposleni (13 %) in študentje (8 %).

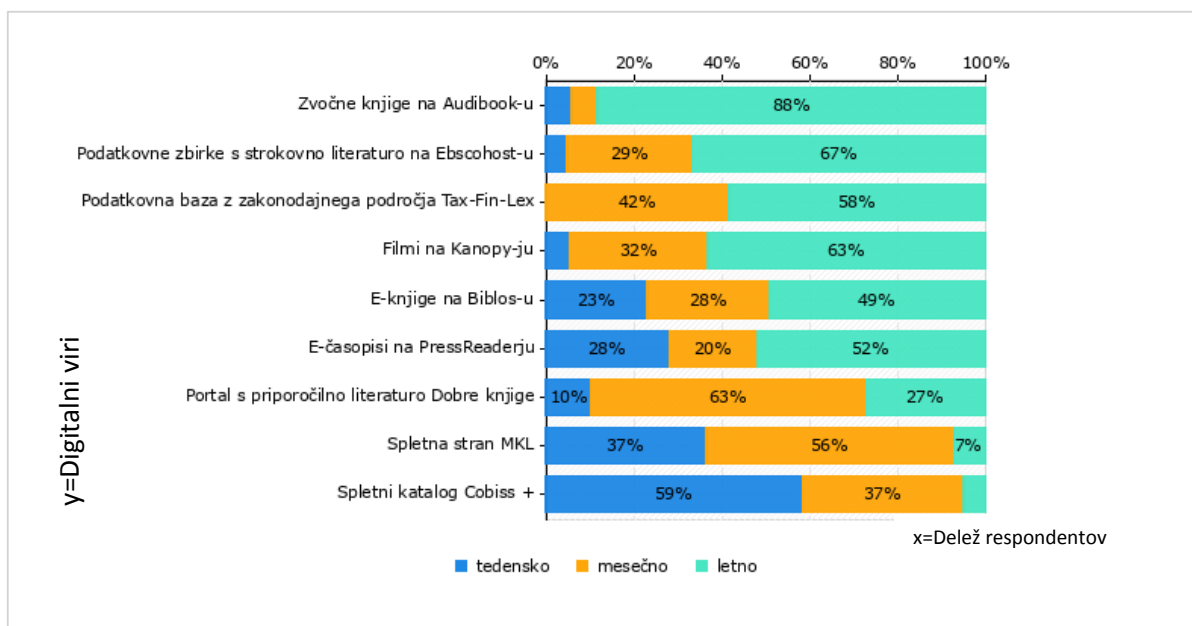
Anketiranci v veliki meri poznajo in uporabljajo spletno stran MKL (98 %) in spletni knjižnični katalog COBIB (95 %). Polovica jih je tudi že uporabila portal Biblos ali pa je zanj vsaj slišala (40 %). Prav tako je skoraj polovica že uporabljala portal Dobreknjige.si (46 %). Dobra polovica (56 %) jih tudi pozna platformo Audibook, vendar je še niso uporabljali. Najmanj poznane so podatkovne zbirke na EBSCOhostu (70 % respondentov je odgovorilo, da zbirke ne poznajo) ter podatkovna baza Tax-Fin-Lex (ne pozna je 67 % respondentov) (Slika 1).

Slika 1: Poznavanje in uporaba digitalnih virov pri uporabnikih MKL (n = 129)

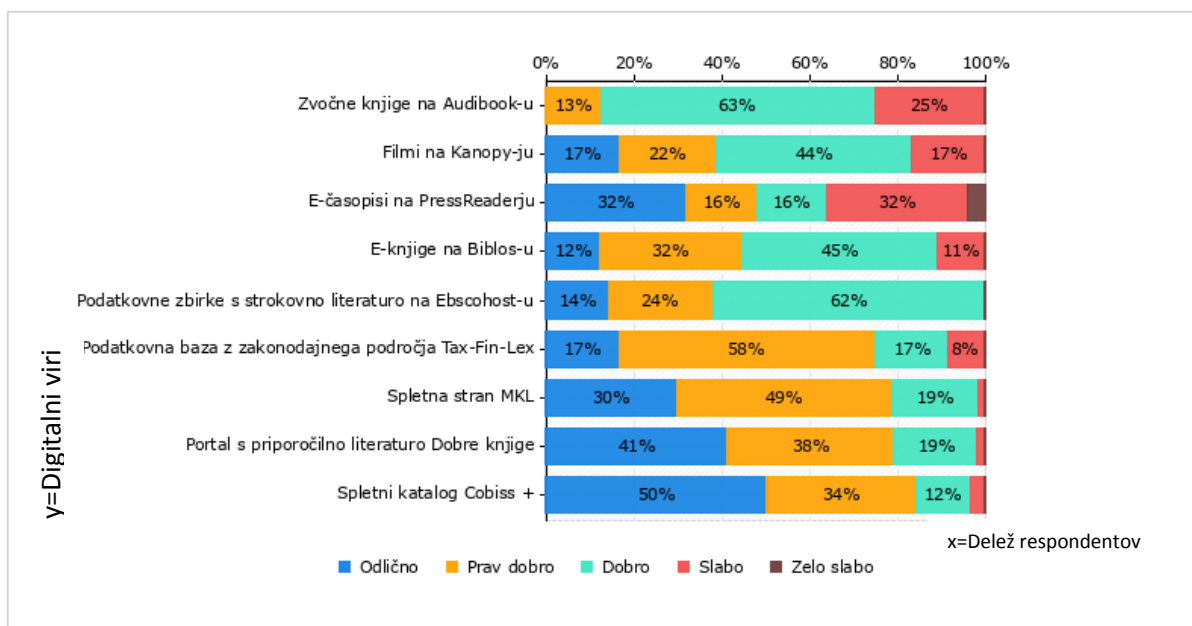
Dalje smo anketirance, ki uporabljajo določen digitalni vir, povprašali o pogostosti uporabe in oceni ponudbe. Anketiranci v največji meri tedensko uporabljajo spletni knjižnični katalog COBIB (59 %), mesečno portal Dobreknjige.si (63 %) in spletno stran MKL (56 %) ter letno zvočne knjige na platformi Audibook (88 %) in podatkovne zbirke EBSCOhost (67 %) (Slika 2). Glede na povprečje uporabe (pri čemer vrednost 1 predstavlja tedensko, vrednost 2 mesečno in vrednost 3 letno uporabo) si digitalni viri sledijo v naslednjem vrstnem redu: knjižnični katalog COBIB (M = 1,5), spletna stran MKL (M = 1,7), portal Dobreknjige.si (M = 2,2), zbirka PressReader (M = 2,2), platforma Biblos (M = 2,3), platforma Kanopy (M =

2,6), zbirka Tax-Fin-Lex (M = 2,6), zbirka EBSCOhost (M = 2,6) in platforma Audibook (M = 2,8).

Slika 2: Pogostost uporabe digitalnih virov pri uporabnikih MKL (n = 126)

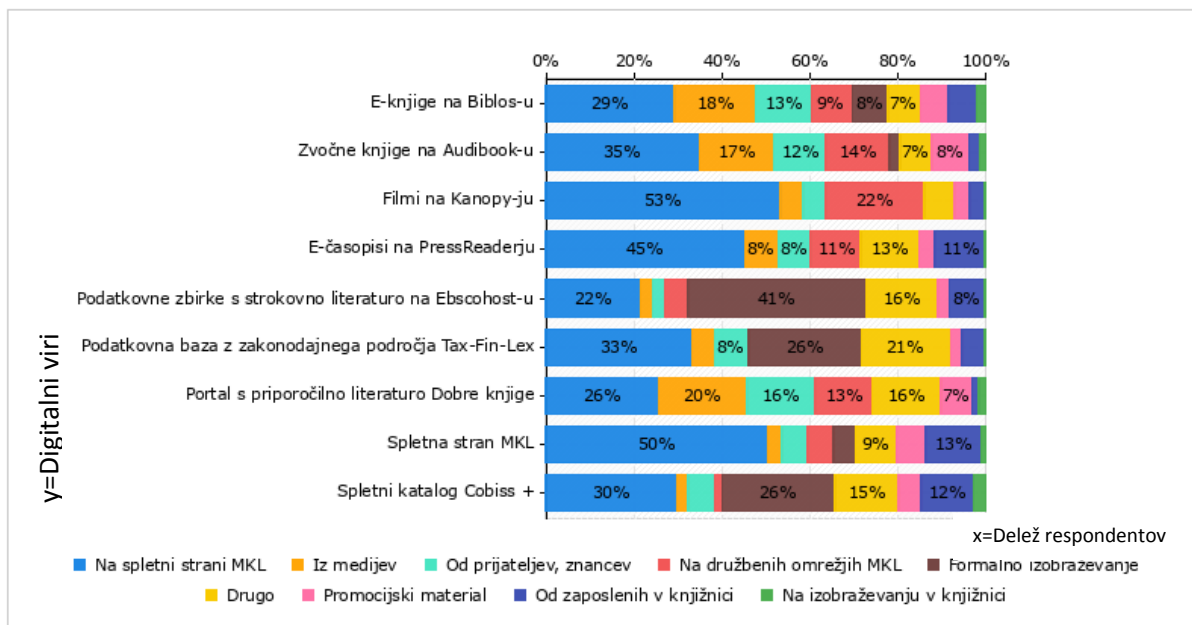
Anketiranci, ki posamezne digitalne vire uporabljajo, kot odličen v največji meri ocenjujejo spletni knjižnični katalog COBIB (50 %) in portal Dobreknjige.si (41 %), kot prav dobro podatkovno bazo Tax-Fin-Lex (58 %) in spletno stran MKL (49 %), kot dobro platformo Audibook (63 %) in podatkovne zbirke EBSCOhost (62 %), kot slabo zbirko PressReader (32 %) (pri čemer je treba dodati, da vsebino enak odstotek (32 %) označuje tudi kot odlično) in platformo Audibook (25 %) (Slika 3). Glede na povprečno oceno (od 1 = odlično do 5 = zelo slabo) si digitalni viri sledijo: spletni knjižnični katalog COBIB (M = 1,7), Dobreknjige.si (M = 1,8), spletna stran MKL (M = 1,9), Tax-Fin-Lex (M = 2,2), EBSCOhost (M = 2,5), Biblos (M = 2,5), PressReader (M = 2,6), Kanopy (M = 2,6) in Audibook (M = 3,1).

Slika 3: Ocena posameznih digitalnih virov pri uporabnikih (n = 124)

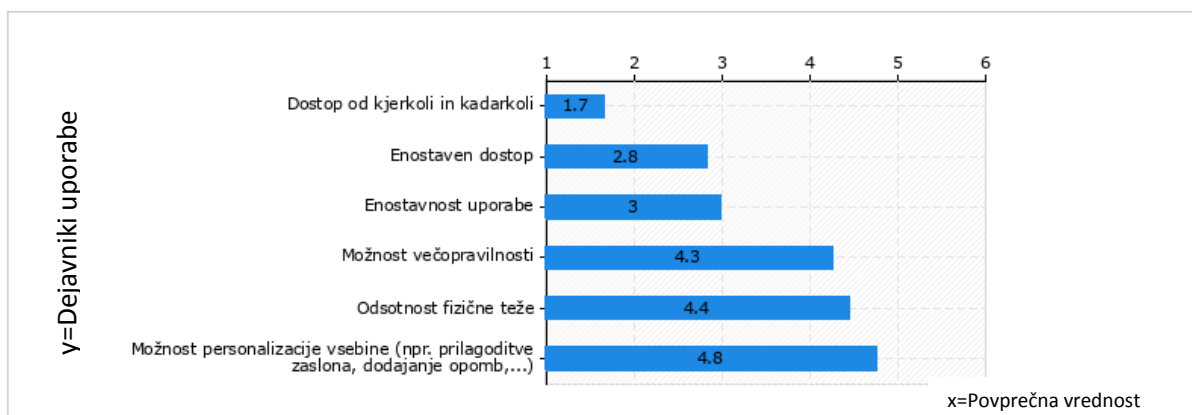
Anketiranci so za največ digitalnih virov izvedeli s spletne strani MKL. Predvsem to velja za platformo Kanopy (53 %) in zbirko PressReader (45 %) (odgovor spletna stran MKL tu ni najbolj smiselna). V sklopu rednega formalnega izobraževanja so anketiranci izvedeli predvsem za podatkovne zbirke EBSCOhost (41 %), bazo Tax-Fin-Lex (26 %) in spletni knjižnični katalog COBIB (26 %). V pretežno enakih deležih so iz medijev izvedeli za portal Dobreknjige.si (20 %), platformo Biblos (18 %) in platformo Audibook (17 %). Prav tako so za iste vire v malenkost manjših deležih izvedeli tudi od prijateljev in znancev: za portal Dobreknjige.si (16 %), platformo Biblos (13 %) in platformo Audibook (12 %). Na družbenih omrežjih MKL so izvedeli predvsem za platformo Kanopy (22 %). Manjši delež anketirancev je za digitalne vire najprej izvedel iz promocijskega materiala v knjižnici, predvsem za platformo Audibook (8 %) in portal Dobreknjige.si (7 %). Od zaposlenih v knjižnici so anketiranci izvedeli predvsem za spletno stran MKL (13 %), spletni knjižnični katalog COBIB (12 %) in e-časopise na PressReaderju (11 %). Najmanj anketirancev pa je za digitalne vire najprej izvedelo na izobraževanju v knjižnici. Tu predvsem prevladuje spletni knjižnični katalog COBIB (3 %). Pod možnostjo »drugo« anketiranci navajajo, da so za digitalne vire izvedeli z brskanjem po spletu (6 odgovorov), na delovnem mestu (4 odgovori), preko povezav v spletnem knjižničnem katalogu COBIB (2 odgovora), preko družbenih omrežij (2 odgovora), preko spletne strani drugih knjižnic (1 odgovor), pa tudi, da se odgovora ne spomnijo, saj vire uporabljajo že dalj časa (5 odgovorov). Nekaj odgovorov (6

odgovorov »od znancev, prijateljev« in 2 odgovora »med študijem«) se je ponovilo, saj so bile te kategorije zajete že v ponujenem spustnem seznamu. Odgovor »drugo« se pogosteje pojavlja pri podatkovni bazi Tax-Fin-Lex, EBSCOhost in portalu Dobreknjige.si (Slika 4).

Slika 4: Seznanitev anketirancev s posameznim digitalnim virom (n = 119)

Anketirancem so pri dejanski ali potencialni uporabi digitalnih virov najpomembnejši dostop od kjer koli in kadar koli, preprost dostop in preprostost uporabe. Manj pomembne pri tem pa so jim možnost večopravilnosti, odsotnost fizične teže in možnost personalizacije vsebine. Pri tem predstavlja vrednost 1 najbolj pomemben dejavnik, vrednost 6 pa najmanj pomemben dejavnik (Slika 5).

Slika 5: Pomembnost dejavnikov za uporabo digitalnih virov pri uporabnikih (n = 110)

Najpogostejša razloga za neuporabo pri skoraj vseh navedenih digitalnih virih sta, da anketiranci vire dobijo drugje ter da jih digitalni viri ne zanimajo. Nezanimanje kot razlog neuporabe je še posebej izrazito pri bazi Tax-Fin-Lex (50 %) in pri zvočnih knjigah na platformi Audibook (48 %). Razlog, da vsebine dobijo drugje, pa je najpogostejši pri e-časopisih na platformi PressReader (63 %). Razlog nepoznavanja uporabe je pogostejši pri platformi Biblos (24 %), platformi Audibook (15 %) in platformi Kanopy (13 %). Pri platformi Biblos je opaznejši razlog neuporabe tudi pomanjkanje ustrezne naprave (16 %). Pri platformi Kanopy pa so pogostejši razlogi neuporabe še neustrezna ponudba vsebin (17 %) ter zapletena prijava in uporaba (10 %) (Preglednica 1). Med ostalimi obrazložitvami neuporabe digitalnih virov je največkrat omenjena še preferenca po branju tiskanih knjig (7 odgovorov), težave s prijavo na portalu Biblos (1 odgovor), slaba ponudba filmov na platformi Kanopy (1 odgovor) in premajhna opaznost portala Dobreknjige.si, ker se »sam ne ponudi« (1 odgovor).

Preglednica 1: Razlogi za neuporabo posameznih digitalnih virov pri uporabnikih

Zakaj določenih digitalnih virov ne uporabljate?						
Digitalni vir	Navedbe (f (%))					
	Zapletena prijava in uporaba	Neustrezna ponudba vsebin	Nimam ustrezne naprave	Ne znam uporabljati	Vsebine dobim drugje	Me ne zanima
Biblos	1 (3 %)	1 (3 %)	6 (16 %)	9 (24 %)	9 (24 %)	12 (32 %)
Audibook	1 (2 %)	3 (7 %)	2 (4 %)	7 (15 %)	11 (24 %)	22 (48 %)
Kanopy	3 (10 %)	5 (17 %)	1 (3 %)	4 (13 %)	11 (37 %)	6 (20 %)
PressReader	1 (5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (5 %)	12 (63 %)	5 (26 %)
EBSCOhost	1 (7 %)	1 (7 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	6 (43 %)	6 (43 %)
Tax-Fin-Lex	1 (5 %)	0 (0 %)	1 (5 %)	0 (0 %)	8 (40 %)	10 (50 %)
Dobreknjige.si	0 (0 %)	1 (8 %)	0 (0 %)	1 (8 %)	7 (58 %)	3 (25 %)
Spletna stran MKL	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (100 %)
COBIB	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (50 %)	1 (50 %)	0 (0 %)

Anketirancev, ki določenih digitalnih virov ne uporabljajo, glede na odgovore, za uporabo večinoma ne bi prepričalo nič. Najbolj je to opazno pri podatkovni bazi Tax-Fin-Lex (42 %) in zbirki PressReader (42 %). Obsežnejša in bolj aktualna ponudba bi anketirance najbolj

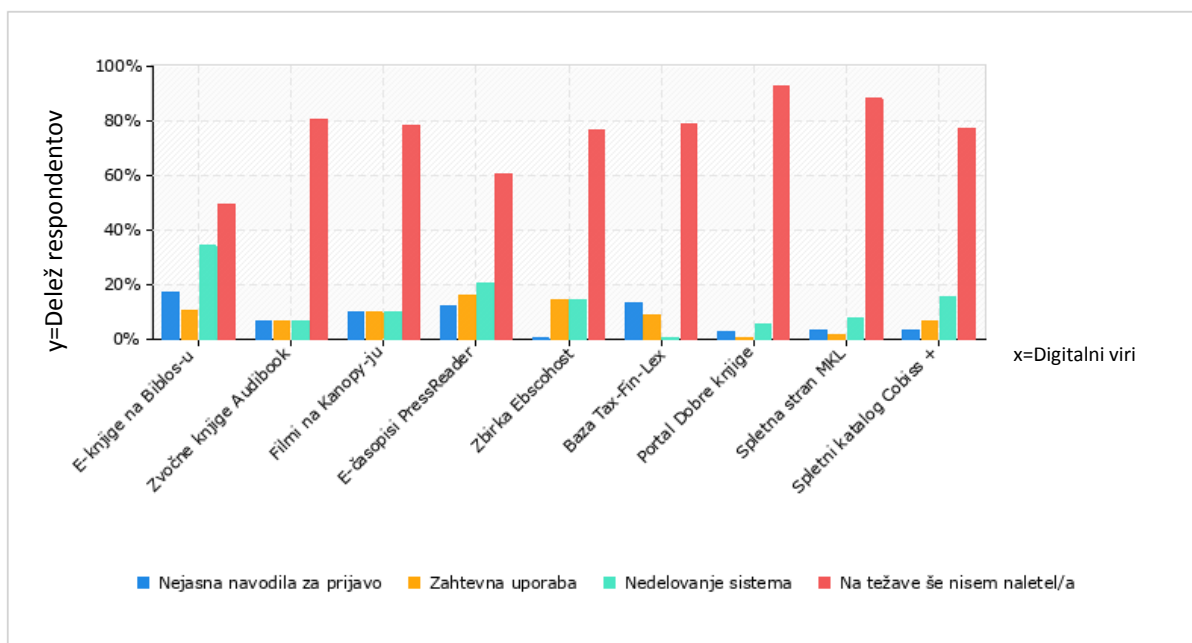
prepričala za uporabo pri platformi Kanopy (48 %) in pri zbirki EBSCOhost (38 %), predstavitev delovanja in uporabe pa najbolj pri platformi Biblos (26 %). Prav tako si anketiranci najbolj želijo lažjega dostopa pri platformi Biblos (23 %) (Preglednica 2).

Preglednica 2: Odločilni dejavniki za potencialno uporabo digitalnih virov pri uporabnikih

Kaj bi vas prepričalo v uporabo digitalnih virov?						
Digitalni vir	Navedbe (f (%))					
	Obsežnejša in bolj aktualna ponudba	Lažji dostop	Bolj jasna navodila	Predstavitev delovanja in uporabe	Pomoč pri uporabi	Nič
Biblos	6 (17 %)	8 (23 %)	2 (6 %)	9 (26 %)	2 (6 %)	8 (23%)
Audibook	12 (26 %)	4 (9 %)	2 (4 %)	10 (22 %)	1 (2 %)	17 (37 %)
Kanopy	13 (48 %)	3 (11 %)	0 (0 %)	6 (22 %)	0 (0 %)	5 (19 %)
PressReader	4 (21 %)	2 (11 %)	1 (5 %)	4 (21 %)	0 (0 %)	8 (42 %)
EBSCOhost	5 (38 %)	1 (8 %)	3 (23 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	4 (31 %)
Tax-Fin-Lex	5 (21 %)	2 (8 %)	2 (8 %)	4 (17 %)	1 (4 %)	10 (42 %)
Dobreknjige.si	3 (25 %)	1 (8 %)	2 (17 %)	2 (17 %)	0 (0 %)	4 (33 %)
Spletna stran MKL	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
COBIB	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (50 %)	1 (50 %)	0 (0 %)

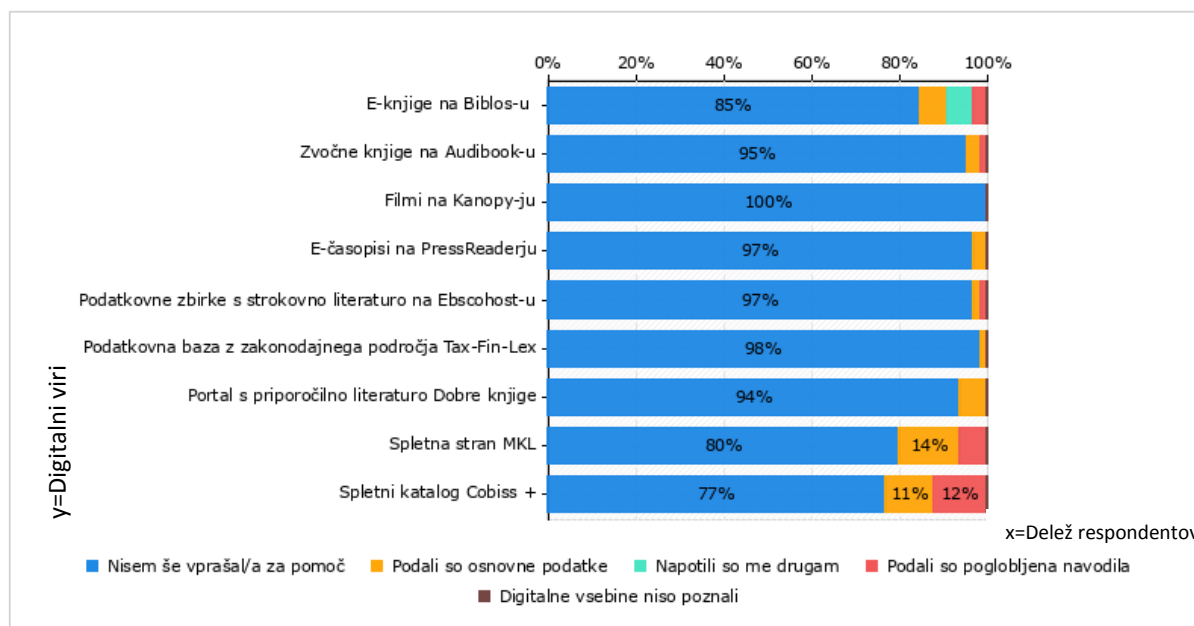
Od 68 anketirancev jih je polovica v zadnjem letu že bila v situaciji, ko so morali uporabiti digitalni vir kot alternativo težko dostopnemu gradivu zaradi zaprtja ali delnega zaprtja knjižnic in prepovedi prehajanja občin zaradi preprečevanja širjenja koronavirusne bolezni. Od 34 anketirancev jih je 44 % pridobilo ustrezno digitalno alternativo želeni fizični vsebini. Pri tem je šlo večinoma za pridobitev e-knjig na portalu Biblos (10 odgovorov), uporabo zbirke PressReader (1 odgovor) in knjižničnega kataloga COBIB (1 odgovor), pa tudi za uporabo digitalnih virov izven MKL (diKUL (1 odgovor), JSTOR (1 odgovor), ResearchGate (1 odgovor), nakupi v spletnih knjigarnah (1 odgovor)). Izkušnjo z alternativnimi digitalnimi viri anketiranci v polovici primerov ocenjujejo z dobro (50 %, n = 16), odlično (25 %), zelo dobro (19 %) in slabo (6 %).

Anketiranci, ki digitalne vire poznajo in/ali uporabljajo, večinoma navajajo, da na težave pri uporabi še niso naleteli. Največ težav imajo anketiranci pri uporabi platforme Biblos z nedelovanjem sistema (npr. nezdržljivost formatov) (34 %) in nejasnimi navodili za prijavo v sistem (17 %). Zahtevna uporaba prevladuje pri zbirki PressReader (16 %) (Slika 6). Pod dodatne komentarje težav pri uporabi so anketiranci po enkrat navedli težave, ki se nanašajo na platformo Biblos: težava s sinhronizacijo knjig, velikost formata strani, nerazpoložljivost priljubljenejših naslovov e-knjig, e-bralniki, ki ne podpirajo prenovljene različice platforme Biblos in težave z odpiranjem e-knjig na mobilnem telefonu. Kar se tiče uporabe spletnega knjižničnega kataloga COBIB, pa navajajo, da ne dopušča manjših napak pri iskanju (npr. napačna ali manjkajoča črka) ter da je precej nepraktičen z uporabniškega vidika.

Slika 6: Težave pri uporabi digitalnih virov pri uporabnikih (n = 66)

Anketiranci se le redko za pomoč pri uporabi digitalnih virov obrnejo na knjižničarje. Knjižničarji so jim največkrat podali osnovne podatke (14 %) ali poglobljena navodila (6 %) v zvezi s spletno stranjo MKL, osnovne podatke (11 %) ali poglobljena navodila (12 %) v zvezi s spletnim knjižničnim katalogom COBIB. V nekaterih primerih so knjižničarji anketirance za pomoč pri uporabi platforme Biblos napotili drugam (6 %) (Slika 7).

Slika 7: Pomoč zaposlenih v knjižnici pri uporabi digitalnih virov (n = 65)

Po mnenju 65 anketirancev bi v ponudbo digitalnih virov v MKL lahko vključili še spletne tečaje (75 %), zabavne vsebine (spletne kvize, križanke ...) (46 %) in pretočne glasbene vsebine (25 %). Pod možnost »drugo« so anketiranci ponovno navedli spletne tečaje (1 odgovor), spletne tečaje tujih jezikov (1 odgovor) pa tudi, da nimajo posebnih želja (3 odgovori).

Anketiranci do digitalnih virov najpogosteje dostopajo prek osebne računalnika (95 %, n = 65), pametnega telefona (60 %), tabličnega računalnika (26 %) in bralnika (12 %).

Anketiranci aktualne informacije o knjižnični ponudbi in novostih najpogosteje izvedo na spletni strani MKL (74 %, n = 65), iz revije Bukla (60 %), z družbenih omrežij (51 %), iz brošur in plakatov v knjižnici (29 %), iz spletnega knjižničnega kataloga COBIB (28 %) in od knjižničnega osebja (15 %). Pod druge možnosti anketiranci navajajo še obveščanje po e-pošti (3 odgovori), iz časopisov (1 odgovor) in s portala Dobreknjige.si (1 odgovor).

Od 65 anketirancev bi se jih 60 % udeležilo izobraževanja na temo uporabe digitalnih virov v spletni (82 %, n = 39) ali fizični obliki (64 %).

V Preglednici 3 je prikazano poznavanje digitalnih virov glede na starostno skupino uporabnikov, pri čemer je vprašanje o starosti in vprašanje o uporabi virov izpolnilo 64 od skupno 129 uporabnikov. Med uporabniki v starostni skupini od 21 do 30 let je opaziti najvišje poznavanje digitalnih virov Biblos, Audibook, Kanopy, PressReader in EBSCOhost. V starostni skupini od 31 do 40 let so najmanj poznane platforme in portali Biblos, PressReader in Dobreknjige.si. Najbolj uravnoteženo digitalne vire poznajo v starostni skupini od 41 do 50 let. V starostni skupini od 51 do 60 let najmanj poznajo zbirko Tax-Fin-Lex. V starostni skupini nad 61 let pa najmanj poznajo digitalne vire Audibook, Kanopy in EBSCOhost.

Preglednica 3: Poznavanje digitalnih virov glede na starostno skupino uporabnikov

"Poznam, sem že uporabil/Poznam, nisem še uporabil"					
Digitalni vir	Starost				
	21-30 let	31-40 let	41-50 let	51-60 let	61+ let
Biblos	8 (100 %)	8 (80 %)	13 (92,9 %)	12 (92,3 %)	17 (89,5 %)
Audibook	8 (100 %)	7 (70 %)	10 (71,4 %)	9 (69,2 %)	11 (57,9 %)
Kanopy	7 (87,5 %)	5 (50 %)	7 (50 %)	5 (38,5 %)	7 (36,8%)
PressReader	6 (75 %)	2 (20 %)	8 (57,1 %)	3 (23,1 %)	5 (26,3 %)
EBSCOhost	6 (75 %)	4 (40 %)	6 (42,9 %)	3 (23,1 %)	2 (10,5 %)
Tax-Fin-Lex	3 (37,5 %)	3 (30 %)	7 (50 %)	2 (15,4 %)	8 (42,1 %)
Dobreknjige.si	6 (75 %)	3 (30 %)	9 (64,3 %)	10 (76,9 %)	11 (57,9 %)
Spletna stran MKL	8 (100 %)	10 (100 %)	14 (100 %)	13 (100 %)	19 (100 %)
COBIB	7 (87,5 %)	10 (100 %)	14 (100 %)	13 (100 %)	19 (100 %)
Skupaj	8 (100 %)	10 (100 %)	14 (100 %)	13 (100 %)	19 (100 %)

V Preglednici 4 je prikazano poznavanje digitalnih virov glede na doseženo izobrazbo pri 64 uporabnikih, ki so odgovorili na obe vprašanji (o doseženi izobrazbi in o poznavanju digitalnih virov). Najmanjšo stopnjo poznavanja digitalnih virov so izrazili uporabniki z višjo šolo.

Preglednica 4: Poznavanje digitalnih virov glede na doseženo izobrazbo uporabnikov

"Poznam, sem že uporabil/Poznam, nisem še uporabil"					
	Srednja šola	Višja šola	Visoka šola ali 1. bolonjska stopnja	Univerzitetna ali 2. bolonjska stopnja	Magisterij znanosti ali doktorat
Biblos	7 (100 %)	10 (90,9 %)	7 (100 %)	26 (89,7 %)	8 (80 %)
Audibook	7 (100 %)	7 (63,6 %)	4 (57,1 %)	20 (69,0 %)	7 (70 %)
Kanopy	6 (85,7 %)	4 (36,4 %)	3 (42,9 %)	14 (48,3 %)	4 (40 %)
PressReader	2 (28,6 %)	3 (27,3 %)	3 (42,9 %)	11 (37,9 %)	4 (40 %)
EBSCOhost	3 (42,9 %)	0 (0 %)	1 (14,3 %)	13 (44,8 %)	3 (30 %)
Tax-Fin-Lex	2 (28,6 %)	3 (27,3 %)	3 (42,9 %)	12 (41,4 %)	3 (30 %)
Dobreknjige.si	6 (85,7 %)	6 (54,5 %)	5 (71,4 %)	15 (51,7 %)	5 (50 %)
Spletna stran MKL	7 (100 %)	10 (90,9 %)	7 (100 %)	29 (100 %)	10 (100 %)
COBIB	7 (100 %)	11 (100 %)	6 (85,7 %)	28 (96,6 %)	10 (100 %)
Skupaj	7 (100 %)	11 (100 %)	7 (100 %)	29 (100 %)	10 (100 %)

V Preglednici 5 je prikazana uporaba digitalnih virov v MKL glede na starostno skupino uporabnikov (n=64). Najmanjšo uporabo digitalnih virov izkazujejo uporabniki v starostni skupini od 31 do 40 let za digitalne vire Biblos, Audibook, PressReader, Tax-Fin-Lex in Dobreknjige.si. Največjo uporabo pa izkazujejo uporabniki v starostni skupini od 41 do 50 let pri digitalnih virih Biblos, Kanopy in PressReader.

Preglednica 5: Uporaba digitalnih virov glede na starostno skupino uporabnikov

"Poznam, sem že uporabil/a"					
Digitalni vir	Starost				
	21-30 let	31-40 let	41-50 let	51-60 let	61+ let
Biblos	5 (62,5 %)	1 (10 %)	10 (71,4 %)	5 (38,5 %)	6 (31,6 %)
Audibook	1 (12,5 %)	0 (0 %)	1 (7,1 %)	1 (7,7 %)	1 (5,3 %)
Kanopy	2 (25 %)	1 (10 %)	4 (28,6 %)	2 (15,4 %)	0 (0 %)
PressReader	1 (12,5 %)	0 (0 %)	5 (35,7 %)	0 (0 %)	2 (10,5 %)
EBSCOhost	3 (37,5 %)	2 (20 %)	1 (7,1 %)	2 (15,4 %)	0 (0 %)

Tax-Fin-Lex	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (7,7 %)	5 (26,3 %)
Dobreknjige.si	4 (50 %)	3 (30 %)	7 (50 %)	7 (53,8 %)	7 (36,8 %)
Spletna stran MKL	8 (100 %)	10 (100 %)	14 (100 %)	12 (92,3 %)	19 (100 %)
COBIB	7 (87,5 %)	10 (100 %)	14 (100 %)	13 (100 %)	19 (100 %)
Skupaj	8 (100 %)	10 (100 %)	14 (100 %)	13 (100 %)	19 (100 %)

V Preglednici 6 je prikazana uporaba digitalnih virov glede na doseženo izobrazbo uporabnikov (n=63). Najmanjšo uporabo je mogoče opaziti pri uporabnikih z dokončano srednjo šolo pri digitalnih virih Biblos, PressReader in Tax-Fin-Lex ter pri uporabnikih z visoko šolo ali 1. bolonjsko stopnjo izobrazbe pri digitalnih virih Biblos, Audibook in EBSCOhost.

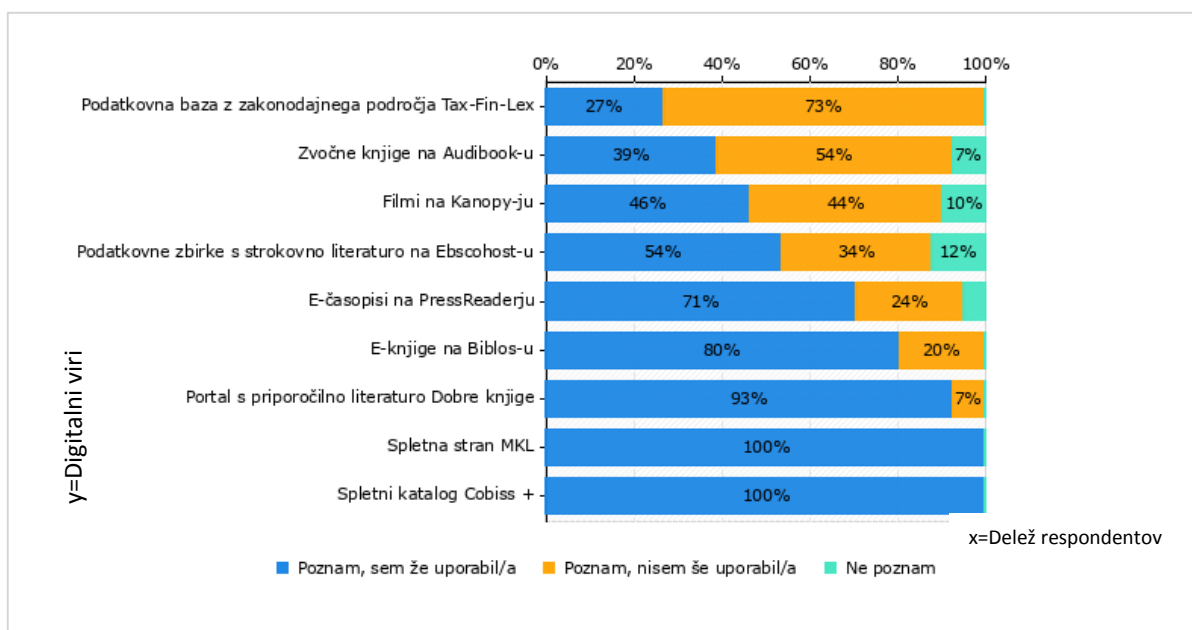
Preglednica 6: Uporaba digitalnih virov glede na doseženo izobrazbo uporabnikov

"Poznam, sem že uporabil/a"					
	Srednja šola	Višja šola	Visoka šola ali 1. bolonjska stopnja	Univerzitetna ali 2. bolonjska stopnja	Magisterij znanosti ali doktorat
Biblos	2 (28,6 %)	5 (45,5 %)	2 (28,6 %)	13 (46,4 %)	5 (50 %)
Audibook	1 (14,3 %)	1 (9,1 %)	0 (0 %)	2 (7,1 %)	0 (0 %)
Kanopy	1 (14,3 %)	1 (9,1 %)	1 (14,3 %)	3 (10,7 %)	2 (20 %)
PressReader	0 (0 %)	1 (9,1 %)	2 (28,6 %)	4 (14,3 %)	1 (10 %)
EBSCOhost	1 (14,3 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	6 (21,4 %)	2 (20 %)
Tax-Fin-Lex	0 (0 %)	3 (27,3 %)	1 (14,3 %)	1 (3,6 %)	1 (10 %)
Dobreknjige.si	3 (42,9 %)	5 (45,5 %)	4 (57,1 %)	11 (39,3 %)	5 (50 %)
Spletna stran MKL	7 (100 %)	11 (100 %)	7 (100 %)	28 (100 %)	10 (100 %)
COBIB	7 (100 %)	11 (100 %)	7 (100 %)	28 (100 %)	10 (100 %)
Skupaj	7 (100 %)	11 (100 %)	7 (100 %)	28 (100 %)	10 (100 %)

7.2 POZNAVANJE IN UPORABA DIGITALNIH VIROV PRI ZAPOSLENIH V MKL

Od 41 anketirancev je vprašalnik do konca rešilo 33 zaposlenih v MKL. Od teh 33 anketirancev je bilo 76 % žensk in 24 % moških. Največ anketirancev spada v starostno skupino od 41 do 50 let (30 %), sledita skupini od 31 do 40 let (27 %) in od 51 do 60 let (27 %) ter skupina od 21 do 30 let (9 %). Najmanj anketirancev je starih 61 let ali več (6 %). Pri delu ima 79 % anketirancev neposreden stik z uporabniki, 21 % pa ne. Največ anketirancev je v knjižnici zaposlenih od 11 do 20 let (30 %), sledijo jim zaposleni z od 21 do 30 let delovne dobe (27 %). Do 5 let je v knjižnici zaposlenih 18 % anketirancev, od 6 do 10 let pa 15 %. Najmanj anketirancev je v knjižnici zaposlenih od 31 do 40 let (9 %).

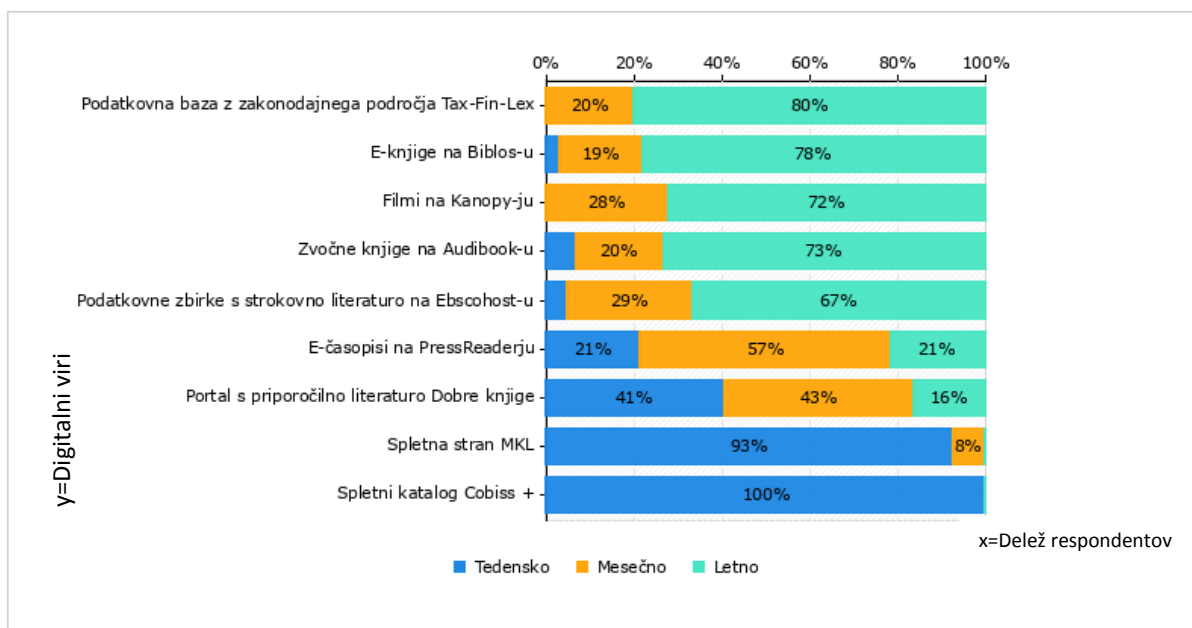
Vsi anketiranci poznajo in uporabljajo spletno stran MKL in spletni knjižnični katalog COBIB. Najmanj jih uporablja podatkovno bazo Tax-Fin-Lex (27 %), jo pa poznajo (73 %). Anketiranci najmanj poznajo podatkovno zbirko EBSCOhost (12 %) (Slika 8).

Slika 8: Poznavanje in uporaba digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 41)

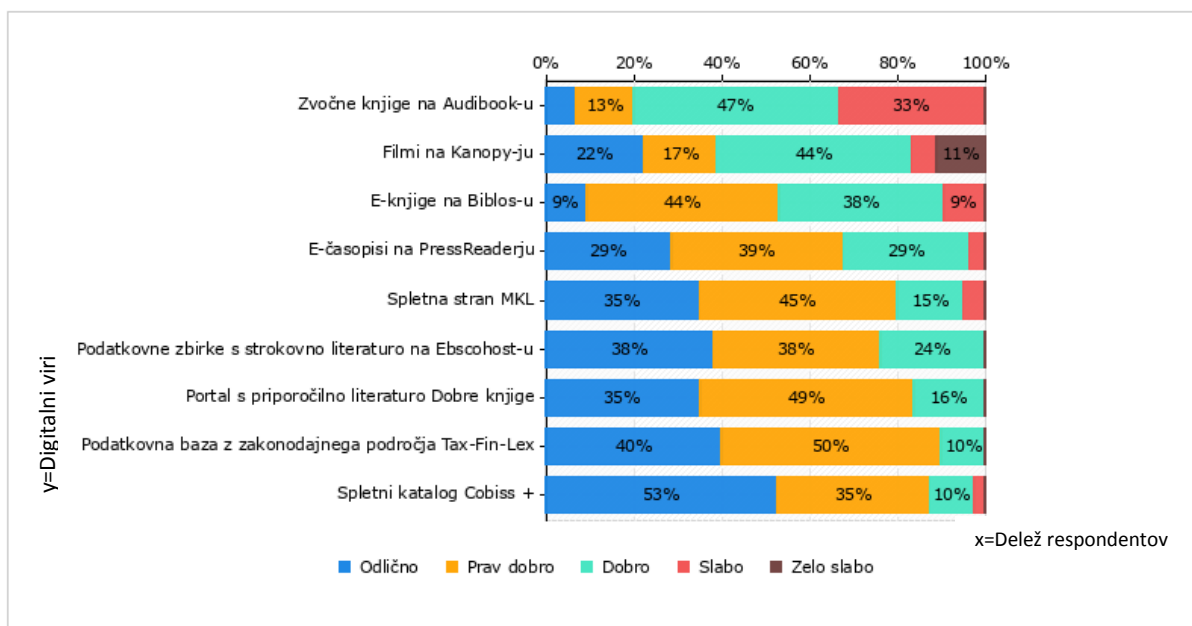
Anketiranci tedensko uporabljajo spletni knjižnični katalog COBIB in spletno stran MKL (93 %). Sledi portal Dobreknjige.si (41 %). Mesečno največ uporabljajo e-časopise na platformi PressReader (57 %), letno pa največ podatkovno bazo Tax-Fin-Lex (80 %) in e-knjige na platformi Biblos (78 %) (Slika 9). Glede na povprečje uporabe (pri čemer vrednost 1 predstavlja tedensko, vrednost 2 mesečno in vrednost 3 letno uporabo) si digitalne viri sledijo v naslednjem zaporedju: spletni knjižnični katalog COBIB (M = 1), spletna stran MKL (M = 1,1), portal Dobreknjige.si (M = 1,8), zbirka PressReader (M = 2), zbirka EBSCOhost (M =

2,6), platforma Audibook (M = 2,7), platforma Kanopy (M = 2,7), platforma Biblos (M = 2,8) in podatkovna baza Tax-Fin-Lex (M = 2,8).

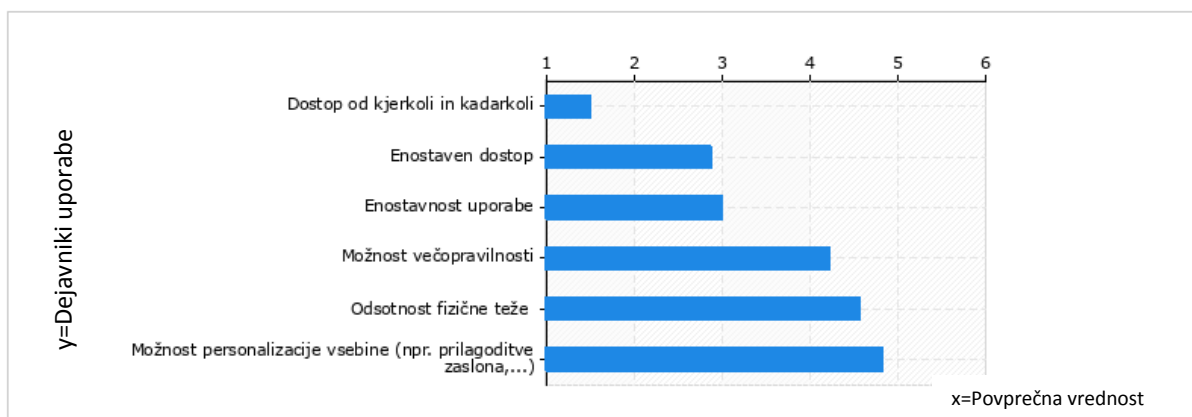
Slika 9: Pogostost uporabe digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 40)

Anketiranci, ki posamezne digitalne vire uporabljajo, kot odličen v največji meri ocenjujejo spletni knjižnični katalog COBIB (53 %), kot prav dobro podatkovno bazo Tax-Fin-Lex (50 %), kot dobro platformo Audibook (47 %) in platformo Kanopy (44%), kot slabo ponovno platformo Audibook (33 %) in kot zelo slabo platformo Kanopy (11 %) (Slika 10). Glede na povprečne ocene (pri čemer je 1 odlično, 5 pa zelo slabo) si digitalni viri sledijo po vrsti: spletni knjižnični katalog COBIB (M = 1,6), baza Tax-Fin-Lex (M = 1,7), portal Dobreknjige.si (M = 1,8), zbirka EBSCOhost (M = 1,9), spletna stran MKL (M = 1,9), zbirka PressReader (M = 2,1), platforma Biblos (M = 2,5), platforma Kanopy (M = 2,7) in platforma Audibook (M = 3,1).

Slika 10: Ocena ponudbe digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 40)

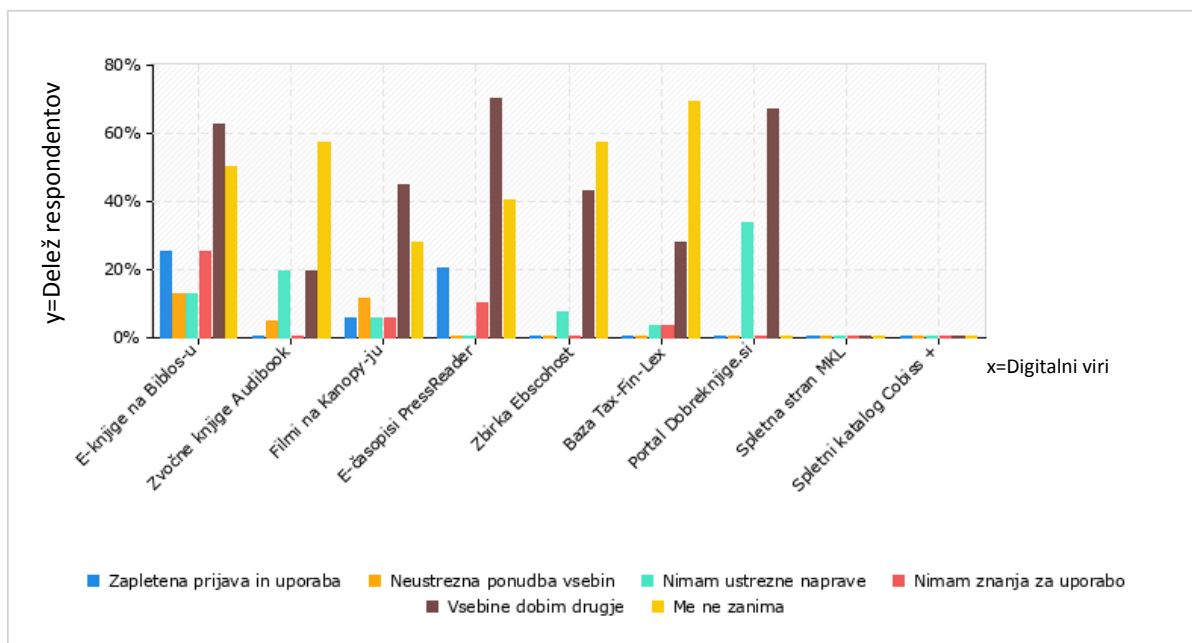
Anketirancem so pri uporabi digitalnih virov najpomembnejši dostop od kjer koli in kadar koli, preprost dostop in preprostost uporabe. Manj pomembne pa so jim možnost večopravilnosti, odsotnost fizične teže in možnost personalizacije vsebine (npr. prilagoditve zaslona ...) (Slika 11).

Slika 11: Pomembnost dejavnikov pri uporabi digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 40)

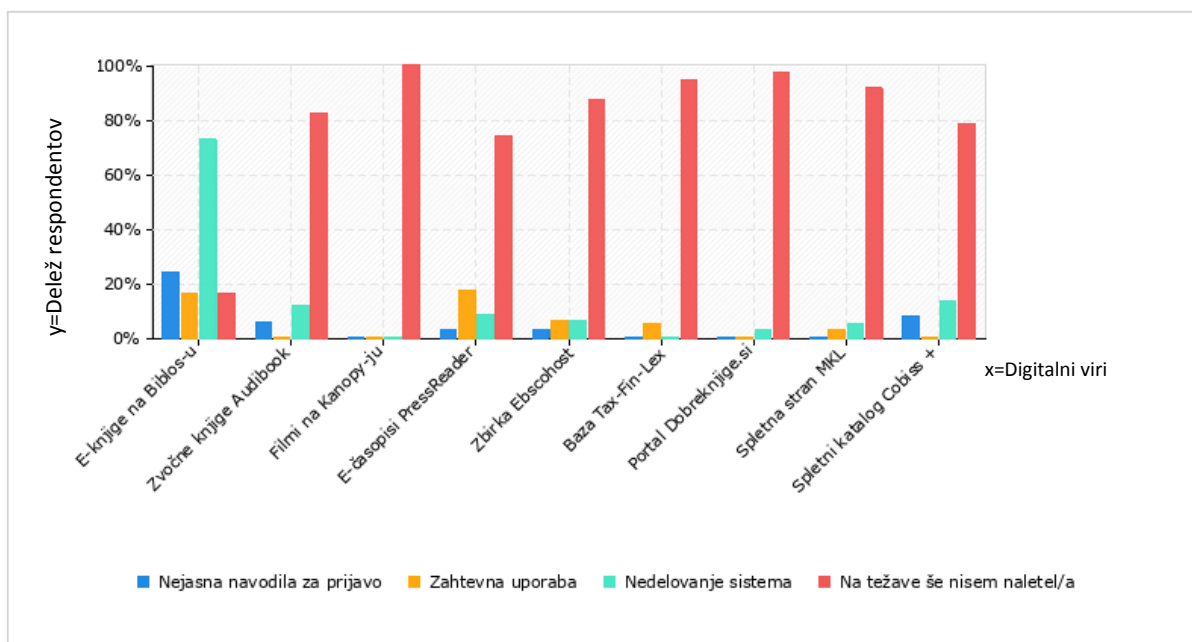
Anketiranci največkrat digitalnih virov ne uporabljajo, ker vsebine dobijo drugje. To še najbolj velja za e-časopise na platformi PressReader (70 %), portal Dobreknjige.si (67 %) in platformo Biblos (63 %). Anketirancev največkrat ne zanimajo podatkovna baza Tax-Fin-Lex (69 %) ter zbirka EBSCOhost (57 %) in platforma Audibook (57 %), zato jih tudi ne uporabljajo. Zaradi zapletene prijave in uporabe jih največ ne uporablja platforme Biblos (25

%) in zbirke PressReader (20 %). Kot razlog neuporabe portala Dobreknjige.si se je pojavil en odgovor pomanjkanja ustrezne naprave (Slika 12). Pod obrazložitve neuporabe digitalnih virov so anketiranci pripisali še preferenco po uporabi tiskanih knjig in časopisov (2 odgovora), pomanjkanje dostopa do vsebin (1 odgovor) in ker digitalnih virov ne potrebujejo (2 odgovora).

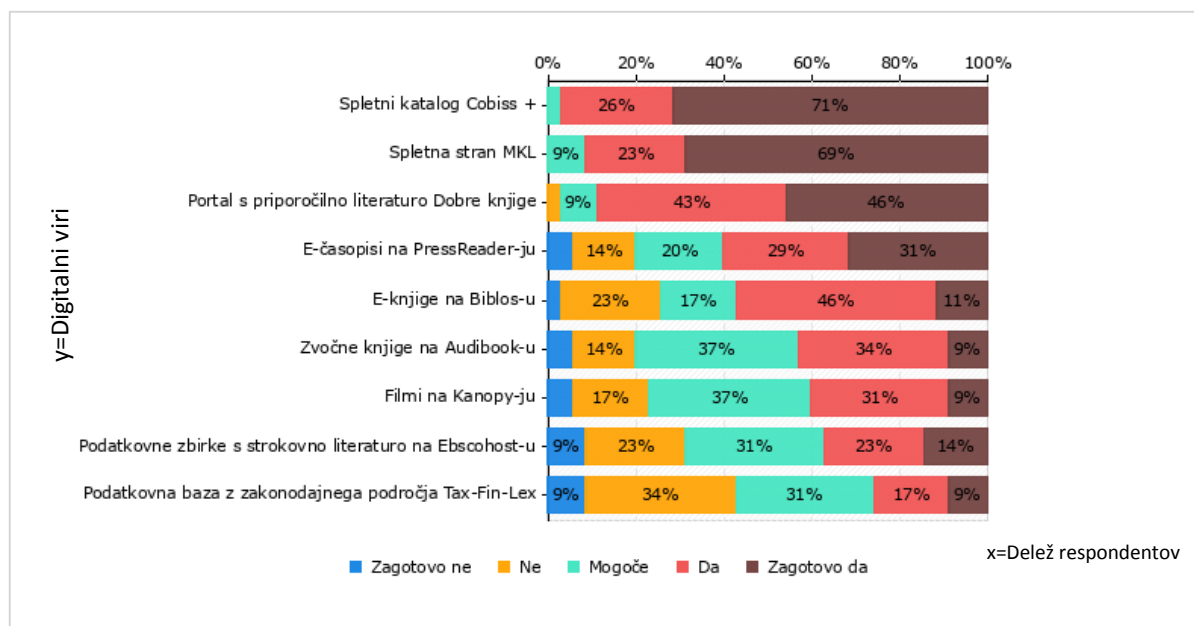
Slika 12: Razlogi za neuporabo digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 29)

Anketiranci večinoma navajajo, da na težave pri uporabi digitalnih virov niso naleteli. Največ anketirancev je naletelo na težave z nedelovanjem sistema (nezdružljivost formatov ...) pri uporabi platforme Biblos (73 %) in z nejasnimi navodili za prijavo v sistem Biblos (24 %). Največ anketirancem se zdi zahtevna za uporabo zbirka PressReader (17 %) (Slika 13). Pri komentarjih težav so anketiranci izpostavili tehnične probleme pri skrbniku sistema za platformo Biblos, ki jih knjižničarji sami ne morejo odpraviti (2 odgovora).

Slika 13: Težave pri uporabi digitalnih virov pri zaposlenih v MKL (n = 37)

Anketirani knjižničarji menijo, da so pri svetovanju uporabnikom glede digitalnih virov najbolj suvereni (odgovor »Zagotovo da«) pri spletnem knjižničnem katalogu COBIB (71 %), spletni strani MKL (69 %), portalu Dobreknjige.si (46 %) in zbirki PressReader (31 %). Precej suvereni (odgovor »Da«) so tudi pri svetovanju glede portala Biblos (46 %). Srednje suvereni (odgovor »Mogoče«) so anketiranci pri svetovanju glede uporabe platforme Audibook (37 %), platforme Kanopy (37 %) in zbirke EBSCOhost (31 %). Anketiranci so najmanj suvereni (odgovor »Ne«) pri svetovanju uporabnikom glede baze Tax-Fin-Lex (34 %) (Slika 14).

Slika 14: Stopnja suverenosti knjižničarjev v MKL pri svetovanju uporabnikom glede digitalnih virov (n = 35)

Od 33 anketiranih knjižničarjev jih je 85 % v zadnjih mesecih, v času trajanja koronavirusne bolezni, opazilo povečano povpraševanje uporabnikov glede digitalnih virov. Kot so zapisali, največ povpraševanja knjižničarji opažajo po: platformi Biblos (20 odgovorov), e-knjigah (5 odgovorov), platformi Audibook (4 odgovori), zbirke PressReader (4 odgovori), spletnem knjižničnem katalogu COBIB (3 odgovori), spletni strani MKL (3 odgovori), platformi Kanopy (1 odgovor) in spletnem vpisu (1 odgovor).

Od 33 anketiranih knjižničarjev se jih je do zdaj 76 % že udeležilo notranjih ali zunanjih izobraževanj za uporabo digitalnih virov. Udeležili so se izobraževanj za uporabo naslednjih digitalnih virov: platforme Biblos (16 odgovorov), baze Tax-Fin-Lex (7 odgovorov), platforme Audibook (5 odgovorov), spletnega knjižničnega kataloga COBIB (5 odgovorov), zbirke EBSCOhost (4 odgovori), spletne strani MKL (4 odgovori), zbirke PressReader (4 odgovori), vmesnika Web of Science (1 odgovor), digitalne knjižnice dLib (1 odgovor) in portala Dobreknjige.si (1 odgovor). 73 % (n = 33) anketirancev si želi več izobraževanj na temo digitalnih virov v spletni (67 %, n = 24) in fizični obliki (v učilnici) (63 %, n = 24).

Od 33 anketiranih knjižničarjev jih 64 % meni, da bi lahko v ponudbo digitalnih virov dodali še spletne tečaje, pretočne glasbene vsebine (55 %) in zabavne vsebine (spletne kvize,

križanke) (52 %). Pod možnostjo »drugo« anketiranci navajajo še slovenske filmske vsebine, video bloge v zvezi z iskanjem in e-rezervacijo gradiva, vsebine s tematiko težav pri uporabi digitalnih virov ter konference in svetovanja uporabnikom na daljavo prek videokonferenčnih orodij.

Od 33 anketirancev jih je 73 % že zasledilo promocijo digitalnih virov v MKL. Zasledili in navedli so promocijo predvsem za: platformo Audibook (9 odgovorov), platformo Biblos (6 odgovorov), platformo Kanopy (6 odgovorov), zbirko PressReader (2 odgovora), bazo Tax-Fin-Lex (1 odgovor) in portal Dobreknjige.si (1 odgovor). Poleg tega so se pojavljali še odgovori, ki so zajemali vse digitalne vire in jih anketiranci niso pisali posebej, ampak so zapisali: »vsi navedeni in obravnavani digitalni viri v raziskavi« (5 odgovorov). Anketiranci so kot opaženo mesto promocije digitalnih virov zapisali spletno stran MKL (18 odgovorov), LCD zaslone oz. ekrane v knjižnici (6 odgovorov), kazalke (6 odgovorov), Facebook stran MKL oz. družbena omrežja (5 odgovorov), zgibanke, zloženke, letake (4 odgovori), plakate (2 odgovora) in članke MKL (1 odgovor).

Po mnenju anketiranih knjižničarjev bi digitalne vire MKL lahko promovirali še (poleg že znanih mest promoviranja) v lokalnih glasilih občin knjižnic, na izpisku izposojenega gradiva, v brošurah, ki jih člani dobijo ob vpisu v knjižnico, na avtobusih, na ekranih v avtobusih, na jumbo plakatih, v tiskanih medijih (npr. Bukla), v e-novicah in na delavnicah (poleg predstavitve digitalnih virov poudarek še na dostopnosti in uporabnosti posameznega vira).

8 PREVERJANJE HIPOTEZ

Prva postavljena hipoteza se je glasila: »Najbolj se uporabljajo digitalni viri, ki so v knjižnici zastopani že vsaj tri leta.« Trditev lahko na podlagi dobljenih rezultatov ankete potrdimo, saj so se za najbolj uporabljane digitalne vire pri uporabnikih in knjižničarjih (poleg spletne strani MKL in spletnega knjižničnega katalog COBIB) izkazale platforma Biblos, portal Dobreknjige.si in zbirka PressReader, ki so vse v knjižnici prisotne več kot tri leta. Viri, ki so v knjižnici prisotni manj kot tri leta (platformi Audibook in Kanopy ter baza Tax-Fin-Lex), pa se redkeje uporabljajo, sploh pri uporabnikih. Res je tudi, da so namenjene ožjemu in bolj specifičnemu krogu uporabnikov.

Tudi anketiranci v raziskavi iz leta 2016, opravljeni v MKL, so največ uporabljali spletno stran MKL in spletni knjižnični katalog COBIB. Od takrat je mogoče opaziti porast poznavanja in uporabe digitalnih virov. Leta 2016 75 % anketirancev ni poznalo zbirke PressReader, EBSCOhost, Ius-info, medtem ko v trenutni raziskavi zbirke PressReader ne pozna 53 %, zbirke EBSCOhost pa še vedno 70 % uporabnikov. Platforme Biblos v terenski raziskavi, leta 2016, ni poznalo 69,8 % anketirancev in v spletni raziskavi, leta 2016, 62 %, medtem ko je v trenutni raziskavi ne pozna le še 9 % (Zadovoljstvo uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana: analiza spletnih anket, 2016; Zadovoljstvo uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana: analiza terenskih anket, 2016). Glede na raziskavo iz leta 2019, v MKL, v trenutni raziskavi za 3 % več uporabnikov pozna spletni knjižnični katalog COBIB, za 10 % več spletno stran MKL, za 38 % več platformo Biblos, za 19 % več portal Dobreknjige.si, za 5 % več zbirko EBSCOhost, za 26 % več platformo Kanopy, za 15 % več zbirko Tax-Fin-Lex in za 32 % več zbirko PressReader (Rezultati ankete o uporabi e-virov v MKL, 2019). V raziskavi NUK iz leta 2015 70 % anketirancev ni uporabljalo izposoje e-knjig ponudnika EBSCOhost ali Biblos (Ambrožič in Vovk, 2016). 70 % anketiranih uporabnikov tudi v trenutni raziskavi ne uporablja zbirke EBSCOhost, platforme Biblos pa še ni uporabilo le 9 % anketiranih. V raziskavi v Osrednji knjižnici Celje, leta 2017, je 35 % anketirancev že uporabilo zbirko EBSCOhost (knjižnica ima na spletni strani vodič za EBSCOhost, na voljo so tudi zloženke) in 35 % platformo Biblos (Očko, 2017), medtem ko je v naši raziskavi zbirko EBSCOhost že uporabilo le 16 % anketiranih uporabnikov, platformo Biblos pa kar polovica. V javnomnenjski raziskavi, leta 2020, so bile izmed spletnih storitev splošnih knjižnic podatkovne zbirke z različnih področij malo poznane in uporabljane. Med bolj poznane spletne storitve splošnih knjižnic pa umeščajo platformo Biblos, portal Dobreknjige.si in zbirko PressReader, kar potrjujejo tudi rezultati naše raziskave (Raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic, 2020).

Druga hipoteza se je glasila: »Uporabnike od uporabe digitalnih virov odvrčajo težave, na katere naletijo.« Trditev na podlagi rezultatov obeh anket lahko zavrnamo, saj sta tako pri anketiranih uporabnikih kot tudi pri knjižničarjih najpogostejša razloga za neuporabo digitalnih virov nezanimanje za vsebino in dejstvo, da vsebine dobijo drugje. Razlogi, kot so nepoznavanje uporabe, zahtevna uporaba, neustrezna ponudba vsebin in pomanjkanje ustrezne naprave, se pojavljajo le redko. Prav tako v veliki večini anketiranci menijo, da pri uporabi digitalnih virov še niso naleteli na težave ter da jih v potencialno uporabo digitalnih

virov ne bi prepričalo nič. Izjema je platforma Biblos, kjer je mogoče zaznati pogostejšo težavo z nedelovanjem sistema (npr. nezdružljivost formatov). Tukaj bi več anketirancev za uporabo prepričala predstavitev delovanja in uporabe platforme ter lažji dostop. Pri platformi Kanpoy in zbirki EBSCOhost pa bi večino anketiranih uporabnikov za uporabo najbolj prepričala obsežnejša in bolj aktualna ponudba.

V raziskavi v MKL, leta 2019, je 40 % anketirancev že naletelo na težave z omejevanjem dostopa do digitalnih virov, 20 % pa s formati vsebin, medtem ko anketiranci v trenutni raziskavi na težave (vsaj predlagane: nejasna navodila za prijavo, zahtevna uporaba, nedelovanje sistema) večinoma še niso naleteli (Rezultati ankete o uporabi e-virov v MKL, 2019). Razlog bi bil lahko v tem, da so bili v vprašanje pri naši raziskavi zajeti tako anketiranci, ki posamezne digitalne vire uporabljajo kot tisti, ki posamezne digitalne vire le poznajo, ne pa tudi uporabljajo, saj je bilo predvideno, da so jih prav težave pri morebitnem soočenju z digitalnim virom odvrnile od dejanske uporabe. Anketiranci tudi v drugih raziskavah večinoma menijo, da razlog za neuporabo digitalnih virov ni v njihovem pomanjkanju znanja za uporabo (Ambrožič in Vovk, 2016; Femc, 2018; Rezultati ankete o uporabi e-virov v MKL, 2019). V raziskavi iz leta 2018 bi anketirance za izposajo e-knjig v MKL prepričala možnost branja e-knjig na vseh napravah, kar se je za težavo izkazalo tudi v naši raziskavi (Femc, 2018).

Tretja hipoteza se je glasila: »Uporaba digitalnih virov se povečuje v času epidemije koronavirusne bolezni in glede na raznolikost ponudbe gradiv.« Trditev lahko potrdimo, saj je porast uporabe digitalnih virov v zadnjem letu opazna tako iz statističnih podatkov uporabe kot tudi iz preteklih raziskav uporabe digitalnih virov, tako v MKL kot v knjižnicah po svetu, in lahko znaša tudi več kot 100 %. Porast izposoje digitalnih virov v MKL je bila skoraj trikratna glede na leto 2019 in je znašala 98.113 enot (v letu 2019 pa 34.512). Porast dostopov do naročenih elektronskih virov je bila glede na leto 2019 155 %, dostopov na daljavo pa 359 % (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021).

Ugotovljeno je tudi bilo, da je anketiranim uporabnikom in knjižničarjem pri uporabi digitalnih virov daleč najpomembnejši prav dostop od kjer koli in kadar koli, kar se je izkazalo še posebej koristno v času epidemije koronavirusne bolezni in zaprta knjižnic in občinskih meja. Prav tako smo v raziskavi ugotovili, da je bila polovica anketiranih

uporabnikov v zadnjem letu že v situaciji, ko so morali pridobiti in uporabiti digitalne vire kot alternativo težko dostopnemu fizičnemu gradivu zaradi zaprtja ali delnega zaprtja knjižnic v času epidemije koronavirusne bolezni. Povečano povpraševanje po digitalnih virih v času epidemije je opazilo tudi 85 % anketiranih knjižničarjev.

Porast uporabe digitalnih virov glede na raznolikost ponudbe oz. število razpoložljivih naslovov (v kombinaciji s pojavom epidemije koronavirusne bolezni) lahko vidimo na primeru portala Biblos. Leta 2019 je bilo članom MKL dostopnih 2474 naslovov e-knjig na portalu Biblos (od 3575), v juliju 2020 pa več kot 3000 naslovov e-knjig (od več kot 4000 razpoložljivih). V letu 2019 si jih je izposojalo 3,6 % aktivnih članov MKL (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020). V letu 2020 je bilo prek platform Biblos in Audibook uporabnikom na razpolago skupno 3354 naslovov. Izposojalo si jih je 11,7 % aktivnih članov MKL (Mestna knjižnica Ljubljana, 2021). Ugotovili smo tudi, da bi obsežnejša in bolj aktualna ponudba kar 48 % anketiranih uporabnikov prepričala v uporabo platforme Kanopy, 38 % anketiranih uporabnikov v uporabo zbirke EBSCOhost, 26 % anketirancev v uporabo platforme Audibook, 25 % anketirancev v uporabo portala Dobreknjige.si, 21 % v uporabo baze Tax-Fin-Lex, 21 % anketirancev v uporabo zbirke PressReader ter 17 % anketirancev v uporabo platforme Biblos. Tudi Femc (2018) ugotavlja, da bi v izposojajo e-knjig v MKL anketirance med drugim prepričali tudi večja ponudba slovenskih prevodov tujega leposlovja, ponudba tujejezične literature in večji nabor strokovne literature, kar kaže na pomembnost raznolikosti in številčnosti ponudbe na uporabo digitalnih virov.

Četrta hipoteza se je glasila: »Knjižničarji poznajo ponudbo digitalnih virov v knjižnici, vendar jih v manjši meri uporabljajo.« Trditev lahko na osnovi rezultatov ankete delno potrdimo in delno zavrnemo. Potrdimo lahko prvi del hipoteze, da knjižničarji poznajo ponudbo digitalnih virov v knjižnici, saj so izrazili poznavanje vseh obravnavanih digitalnih virov: 88 % za zbirko EBSCOhost, 90 % za platformo Kanopy, 93 % za platformo Audibook, 95 % za zbirko PressReader ter 100 % poznavanje platforme Biblos, baze Tax-Fin-lex, portala Dobreknjige.si, spletne strani MKL in spletnega knjižničnega kataloga COBIB. Zavrnemo pa lahko drugi del hipoteze, ki pravi, da knjižničarji digitalne vire v manjši meri uporabljajo, saj več kot polovica anketiranih knjižničarjev uporablja ali je že uporabila večino obravnavanih digitalnih virov. Najbolj uporabljani so (poleg kataloga COBIB in spletne strani MKL) portal Dobreknjige.si, platforma Biblos, zbirka PressReader in zbirka EBSCOhost, ki jih uporablja

od 93 % do 54 % anketiranih knjižničarjev. Najmanj uporabljeni digitalni viri so platforma Kanopy, platforma Audibook in baza Tax-Fin-Lex, ki so v knjižnici prisotni najmanj časa. Uporablja jih od 46 % do 27 % anketiranih knjižničarjev. Anketirani knjižničarji v povprečju tedensko uporabljajo spletni knjižnični katalog COBIB in spletno stran MKL, mesečno portal Dobreknjige.si in zbirko PressReader, letno pa zbirko EBSCOhost, platforme Audibook, Kanopy in Biblos ter bazo Tax-Fin-Lex. Anketirani knjižničarji so pri svetovanju uporabnikom večinoma najbolj suvereni pri digitalnih virih, ki jih sami najbolj poznajo in največ uporabljajo, ter najmanj suvereni pri virih, ki jih najmanj poznajo in uporabljajo. 76 % anketiranih knjižničarjev se je tudi že udeležilo internih ali eksternih izobraževanj za uporabo posameznih digitalnih virov, največ za platformo Biblos, bazo Tax-Fin-Lex, platformo Audibook in spletni knjižnični katalog COBIB. Prav tako si 73 % knjižničarjev želi dodatnih izobraževanj s tega področja v spletni ali fizični obliki.

V raziskavi leta 2016, opravljeni v MKL, je približno polovica anketiranih uporabnikov menila, da jim zaposleni znajo pomagati in svetovati pri uporabi računalnika, brezžični povezavi, uporabi e-bralnika in e-knjig ter da ustrezno obvladajo digitalne vire. Ostala polovica o tem ni izrazila mnenja, morda tudi zato, ker se za pomoč še ni obrnila na knjižničarje (Zadovoljstvo uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana: analiza spletnih anket, 2016; Zadovoljstvo uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana: analiza terenskih anket, 2016). Tudi v naši raziskavi se anketirani uporabniki v veliki večini (od 77 % do 100 %) za pomoč pri uporabi digitalnih virov še niso obrnili na knjižničarje. V primerih, ko so se, so jim ti največkrat podali osnovne informacije, v nekaterih primerih tudi poglobljene, predvsem v primeru uporabe platforme Biblos pa so jih za pomoč napotili tudi drugam.

9 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Z raziskavo smo ugotovili, da sta od obravnavanih digitalnih virov pri anketiranih uporabnikih in zaposlenih v MKL najbolj poznana in uporabljana spletni knjižnični katalog COBIB in spletna stran MKL. Sledita portala Dobreknjige.si in Biblos. Najmanj poznana je zbirka EBSCOhost, najmanj uporabljana pa zbirka Tax-Fin-Lex pri knjižničarjih in platforma Audibook pri uporabnikih. Uporabniki in zaposleni se s težavami pri uporabi digitalnih virov srečujejo redkeje. Najpogostejša ugotovljena težava je nedelovanje sistema pri platformi Biblos. Najbolje ocenjeni digitalni viri so pri uporabnikih spletni knjižnični katalog COBIB,

portal Dobreknjige.si in spletna stran MKL, pri knjižničarjih pa spletni knjižnični katalog COBIB, baza Tax-Fin-Lex in portal Dobreknjige.si. Najslabše ocenjena digitalna vira sta pri uporabnikih in knjižničarjih platformi Kanopy in Audibook, zaradi za enkrat še skromnejše ponudbe filmov (tudi popularnejših in s podnapisi) in zvočnih knjig.

Najpomembnejši dejavnik pri uporabi digitalnih virov je pri uporabnikih in knjižničarjih možnost dostopa od kjer koli in kadar koli, kar se je pokazalo tudi med epidemijo koronavirusne bolezni, ko je bil zaradi zaprtja ali delnega zaprtja knjižnic dostop do fizičnih gradiv otežen in je bilo zato mogoče zaznati porast uporabe digitalnih virov. Glavna razloga neuporabe digitalnih virov MKL pri uporabnikih in knjižničarjih sta nezanimanje in dejstvo, da vsebine pridobijo drugje. Uporabniki si pri digitalnih virih želijo predvsem obsežnejše in bolj aktualne ponudbe, še posebej pri platformi Kanopy, zbirki EBSCOhost in platformi Audibook. Izrazili so tudi zanimanje za predstavitev delovanja in uporabe posameznih digitalnih virov, največ platforme Biblos. 60 % anketiranih uporabnikov bi se udeležilo izobraževanja na temo uporabe digitalnih virov, predvsem v spletni obliki. Tako anketirani uporabniki kot knjižničarji menijo, da bi v ponudbo digitalnih virov MKL lahko dodali še spletne tečaje, kar je bilo ugotovljeno tudi v raziskavi leta 2019 v MKL (Rezultati ankete o uporabi e-virov v MKL, 2019).

Uporabniki za največ obravnavanih digitalnih virov v MKL izvedo s spletne strani MKL, za podatkovne zbirke s strokovno literaturo pa predvsem v sklopu rednega formalnega izobraževanja. Spletna stran MKL je tudi glavni vir aktualnih informacij o knjižnični ponudbi in novostih pri uporabnikih, sledijo revija Bukla in družbena omrežja MKL. Digitalne vire MKL se največ promovirajo na spletni strani MKL, na družbenih omrežjih MKL, na zaslonih v knjižnici ter na kazalkah in zgibankah v knjižnici. Anketirani knjižničarji so predlagali še promoviranje digitalnih virov npr. v lokalnih glasilih občin, na izpisku izposojenega gradiva ali na letakih ob vpisu v knjižnico.

Ugotovili smo torej, da bi bilo treba (skladno s ceno in zmožnostmi) povečati ponudbo pri platformah Kanopy, EBSCOhost in Audibook, še naprej ponujati spletna izobraževanja, sploh za uporabo platforme Biblos, predvsem pa, po predlogih uporabnikov in knjižničarjev, v ponudbo digitalnih virov in vsebin vključiti spletne tečaje, npr. učenje tujih jezikov, pa tudi pretočne glasbene ali zabavne vsebine, ter razširiti promocijo izven knjižnice (zavodi za ljudi

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

s posebnimi potrebami, izobraževalne ustanove, društva in mediji slovenskih izseljencev,...) in uporabnike dosledneje informirati o možnosti uporabe digitalnih virov že ob vpisu v knjižnico. Pri promociji digitalnih virov bi se bilo potrebno osredotočiti na ciljno skupino odraslih uporabnikov, starih med 31 in 40 let, ki so se izkazali za manj pogoste uporabnike digitalnih virov, pritegniti pa tudi mlajše uporabnike (npr. s poslušanjem pravljič preko platforme Audibook).

Raziskava se je izkazala za nekoliko preširoko zastavljena zaradi precejšnjega števila in različnih vrst digitalnih virov. Prav tako bi bilo za nadaljnje raziskave uporabe digitalnih virov smiselno uporabiti krajši vprašalnik, saj bi se s tem povečalo število anketirancev, ki bi vprašalnik izpolnili do konca.

10 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

Ambrožič, M. in Vovk, D. (2016). *Uporaba in zadovoljstvo uporabnikov z elektronskimi viri in storitvami NUK: zbirno poročilo o rezultatih ankete 2015*. Narodna in univerzitetna knjižnica. <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-PL5MT64H>

Femc, M. (2018). *E-knjige kot izziv: primer Mestne knjižnice Ljubljana* [Magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=116771&lang=slv>

Hari, A. (2020). *Povečanje dostopnosti elektronskih knjig slepim in slabovidnim z ustreznimi postopki v procesu digitalizacije* [Pisna naloga za bibliotekarski izpit]. Narodna in univerzitetna knjižnica. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-VCND1K6O>

Huang, Y. (2018). Public digital libraries: observations and prospects from the Chinese experience. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 48(2), 122–132. <https://doi.org/10.1080/10632921.2017.1377662>

IFLA principles for library lending. (2013). International Federation of Library Associations and Institutions. <http://www.ifla.org/node/7418>

Kanič, I., Leder, Z., Ujčič, M., Vilar, P. in Vodeb, G. (2009). *Bibliotekarski terminološki slovar*. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Klemen, A. (2013). Kako položiti elektronsko knjigo na polico splošne knjižnice? V M. Ambrožič in D. Vovk (ur.), *Knjižničarski izzivi: vizija, strategija, taktika: 2003-2013-2023: zbornik referatov* (str. 311–361). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Klemen, A. (ur.). (2020). *Digitalna knjižnica Mestne knjižnice Ljubljana: izhodišča za delovanje*. Mestna knjižnica Ljubljana.
https://www.mklj.si/images/dokumenti/splosno/o_nas/informacije_javnega_znacaja/Izhodisca_digitalna_knjiznica_MKL.pdf

Ločniškar-Fidler, M. in Martinčič, T. (2009). Elektronske knjige in bralniki v splošni knjižnici: okrogla miza. *Knjižničarske novice*, 19(4/5), 23–29. http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/2009_4_elektronske.asp

Mestna knjižnica Ljubljana. (b. d.). *Lokalna skupnost*. <https://www.mklj.si/o-nas/lokalna-skupnost>

Mestna knjižnica Ljubljana. (2020). *Letno poročilo MKL 2019*.
https://www.mklj.si/images/dokumenti/splosno/o_nas/informacije_javnega_znacaja/LETNO_POROCILO_MKL_2019.pdf. Neobjavljeno interno poročilo. Mestna knjižnica Ljubljana.

Mestna knjižnica Ljubljana. (2021). *Letno poročilo MKL 2020*.
https://www.mklj.si/images/dokumenti/splosno/o_nas/informacije_javnega_znacaja/LETNO_POROCILO_MKL_2020.pdf. Neobjavljeno interno poročilo. Mestna knjižnica Ljubljana.

National Authorities on Public Libraries in Europe Forum. (17. 7. 2020). *Public Libraries in Europe and COVID-19: Findings from NAPLE Members, April-July 2020*.
<https://naple.eu/libraries-and-covid-19/>

Očko, L. (2017). *Poznavanje in uporaba elektronskih informacijskih virov: primer uporabnikov Osrednje knjižnice Celje* [Pisna naloga za bibliotekarski izpit]. Narodna in univerzitetna knjižnica. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-OZMYHBY9>

Pawlowski, A. (2011). E-books in the public library. V S. Polanka (ur.), *No shelf required: e-books in libraries* (str. 55–74). American Library Association.

Price, K in Havergal, V. (ur.). (2011). *E-books in libraries: a practical guide*. Facet.

Raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic. (2020). Združenje splošnih knjižnic. https://www.knjiznice.si/wp-content/uploads/2020/06/ZSK_javnomnenjska_raziskava_Ninamedija_2020.pdf

Rezultati ankete o uporabi e-virov v MKL [Neobjavljeno interno poročilo]. (2019). Mestna knjižnica Ljubljana.

Rubery, M. (2016). *The untold story of the talking book*. Harvard University Press.

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Stougaard Pedersen, B. in Have, I. (2016). *Digital audiobooks: new media, users and experiences*. Routledge.

Young, L. (2019). Promoting digital: public librarians bridge the awareness gap to highlight digital collections. *Library Journal* 144(12), 21–24.
<https://www.libraryjournal.com/?detailStory=Promoting-Digital>

Zadovoljstvo uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana: analiza spletnih anket [Neobjavljeno interno poročilo]. (2016). Mestna knjižnica Ljubljana.

Zadovoljstvo uporabnikov Mestne knjižnice Ljubljana: analiza terenskih anket [Neobjavljeno interno poročilo]. (2016). Mestna knjižnica Ljubljana.

Priloga 1: Anketni vprašalnik za uporabnike

Spoštovani, sem Klara Sabotič, zaposlena v Mestni knjižnici Ljubljana (MKL) ter v okviru pisne naloge za bibliotekarski izpit raziskujem poznavanje in uporabo digitalnih vsebin med uporabniki in zaposlenimi v Mestni knjižnici Ljubljana. Digitalne vsebine zajemajo podatkovne zbirke, platforme za izposajo in uporabo e-vsebin, spletne portale ipd. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje. Prosim, če si vzamete nekaj minut in s klikom na Naslednja stran začnete z izpolnjevanjem ankete.

Q1 – Ali veste, da kot član/-ica MKL lahko uporabljate naslednje digitalne vsebine? (označite, katere vsebine poznate in katerih ne ter katere ste že uporabljali in katerih še niste)

	Poznam, sem že uporabil/a	Poznam, nisem še uporabil/a	Ne poznam
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐

(1) Q1a = [1] or Q1b = [1] or Q1c = [1] or Q1d = [1] or Q1e = [1] or Q1f = [1] or Q1g = [1] or Q1h = [1] or Q1i = [1]

Q2 – Kako pogosto ste uporabili oz. uporabljate navedene digitalne vsebine?

	tedensko	mesečno	letno
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno	☐	☐	☐

literaturo na Ebscohostu

Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lexora	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐

(2) Q1a = [1] or Q1b = [1] or Q1c = [1] or Q1d = [1] or Q1e = [1] or Q1f = [1] or Q1g = [1] or Q1h = [1] or Q1i = [1]

Q3 – Kako ocenjujete ponudbo posamezne digitalne vsebine?

	Odlično	Prav dobro	Dobro	Slabo	Zelo slabo
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐	☐	☐

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

(3) Q1a = [1] or Q1a = [2] or Q1b = [1] or Q1b = [2] or Q1c = [1] or Q1c = [2] or Q1d = [1] or Q1d = [2] or Q1e = [1] or Q1e = [2] or Q1f = [1] or Q1f = [2] or Q1g = [1] or Q1g = [2] or Q1h = [1] or Q1h = [2] or Q1i = [1] or Q1i = [2]

Q4 – Kje ste izvedeli za navedene digitalne vsebine? Izberite odgovor s spustnega seznama.

E-knjige na Biblosu	Na spletni strani MKL
Zvočne knjige na Audibooku	Na družbenih omrežjih MKL
Filmi na Kanopyju	Od prijateljev, znancev
E-časopisi na PressReaderju	V sklopu rednega izobraževanja
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	Iz medijev
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	V knjižnici – promocijski material
	Od zaposlenih v knjižnici
	Na izobraževanju v knjižnici
	Drugo
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	
Spletna stran MKL	
Spletni katalog Cobiss +	

IF (4) Q4a = [9] or Q4b = [9] or Q4c = [9] or Q4d = [9] or Q4e = [9] or Q4f = [9] or Q4g = [9] or Q4h = [9] or Q4i = [9]

Q5 – Prosimo, obrazložite odgovor »Drugo« pri prejšnjem vprašanju (Kje se izvedeli za navedene digitalne vsebine?)

Q6 – Zaradi katerih razlogov bi se oz. ste se odločili za uporabo digitalnih vsebin? (Povlecite in razvrstite odgovore glede na pomembnost, pri čemer je 1 najbolj pomemben dejavnik, 6 pa najmanj pomemben).

Dostop od kjer koli in kadar koli	1. _____
Preprostost uporabe	2. _____
Odsotnost fizične teže	3. _____
Preprost dostop	4. _____
Možnost večopravilnosti	5. _____
Možnost personalizacije vsebine (npr. prilagoditve zaslona, dodajanje opomb ...)	6. _____

(5) Q1a = [2] or Q1b = [2] or Q1c = [2] or Q1d = [2] or Q1e = [2] or Q1f = [2] or Q1g = [2] or Q1h = [2] or Q1i = [2]

Q7 – Zakaj določenih digitalnih vsebin ne uporabljate?

Možnih je več odgovorov.

Zapletena prijava in uporaba	Neustrezna ponudba vsebin	Nimam ustrezne naprave	Ne znam uporabljati	Vsebine dobim drugje	Me ne zanima
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

IF (6) Q1a = [2] or Q1b = [2] or Q1c = [2] or Q1d = [2] or Q1e = [2] or Q1f = [2] or Q1g = [2] or Q1h = [2] or Q1i = [2]

Q8 – Tukaj lahko obrazložite oz. komentirate katerega od odgovorov pri prejšnjem vprašanju (razlogi za neuporabo digitalnih vsebin).

(7) Q1a = [2] or Q1b = [2] or Q1c = [2] or Q1d = [2] or Q1e = [2] or Q1f = [2] or Q1g = [2] or Q1h = [2] or Q1i = [2]

Q9 – Kaj bi vas prepričalo v uporabo digitalnih vsebin?

Možnih je več odgovorov.

Obsežnejša in bolj aktualna ponudba	Lažji dostop	Bolj jasna navodila	Predstavitev delovanja in uporabe	Pomoč pri uporabi	Nič
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q10 – Ste bili v zadnjem letu kdaj v situaciji, ko ste morali uporabiti kakšno od digitalnih vsebin zaradi težko dostopnega gradiva in knjižničnih storitev (zaradi zaprtja ali delnega zaprtja knjižnic in prepovedi prehajanja občin)?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (8) Q10 = [1]

Q11 – Ali ste pridobili ustrezno digitalno alternativo želeni fizični vsebini, ki je bila nedostopna?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (9) Q11 = [1]

Q12 – katero digitalno vsebino ste uporabili? Navedite.

IF (10) Q11 = [1]

Q13 – Kakšna je bila uporabniška izkušnja z digitalno vsebino?

- ☐ Odlična ☐ Zelo dobra ☐ Dobra ☐ Slaba ☐ Zelo slaba

(11) Q1a = [1, 2] or Q1b = [1, 2] or Q1c = [1, 2] or Q1d = [1, 2] or Q1e = [1, 2] or Q1f = [1, 2] or Q1g = [1, 2] or Q1h = [1, 2] or Q1i = [1, 2]

Q14 – Na katero spodaj navedeno težavo pri uporabi digitalnih vsebin v MKL ste že naleteli?

Možnih je več odgovorov.

Nejasna navodila za prijavo v sistem	Zahtevna uporaba	Nedelovanje sistema (nezdružljivost formatov ...)	Na težave pri uporabi še nisem naletel/a
--------------------------------------	------------------	---	--

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐	☐

IF (11) Q1a = [1, 2] or Q1b = [1, 2] or Q1c = [1, 2] or Q1d = [1, 2] or Q1e = [1, 2] or Q1f = [1, 2] or Q1g = [1, 2] or Q1h = [1, 2] or Q1i = [1, 2]

Q15 – Bi želeli dodati še kakšno težavo pri uporabi digitalnih vsebin, na katero ste naleteli in ni bila navedena pri prejšnjem vprašanju?

Q16 – Ali so vam v knjižnici znali svetovati glede uporabe in dostopa do digitalnih vsebin?

	Da, podali so osnovne podatke	Da, podali so poglobljena navodila	Ne, napotili so me drugam	Digitalne vsebine niso poznali	Za pomoč se še nisem obrnil na knjižničarje
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo	☐	☐	☐	☐	☐

na Ebscohostu

Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐	☐	☐

Q17 – Katere digitalne vsebine bi, po vašem mnenju, še lahko dodali v ponudbo?

Možnih je več odgovorov.

- ☐ Spletne tečaje
- ☐ Zabavne vsebine (spletni kvizi, križanke ...)
- ☐ Pretočne glasbene vsebine
- ☐ Drugo:

Q18 – Iz katerih naprav ste že dostopali do digitalnih vsebin?

Možnih je več odgovorov.

- ☐ Osebni računalnik
- ☐ Pametni telefon
- ☐ Tablični računalnik
- ☐ Bralnik
- ☐ Nisem še dostopal do digitalnih vsebin
- ☐ Drugo:

Q19 – Kje izveste aktualne informacije o knjižnični ponudbi in novostih?

Možnih je več odgovorov.

- ☐ S spletne strani MKL
- ☐ Iz spletnega kataloga Cobiss +

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

- ☐ Z družabnih omrežij
- ☐ Od knjižničnega osebja
- ☐ Iz brošur in plakatov v knjižnici
- ☐ Iz revije Bukla
- ☐ Drugo:

Q20 – Bi se udeležili izobraževanja na temo uporabe digitalnih vsebin?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (12) Q20 = [1]

Q21 – V kakšni obliki?

Možnih je več odgovorov.

- ☐ Spletni
- ☐ Fizični (v učilnici)

Q22 – Označite, v katero starostno skupino spadate.

- ☐ Do 20 let
- ☐ Od 21 do 30 let
- ☐ Od 31 do 40 let
- ☐ Od 41 do 50 let
- ☐ Od 51 do 60 let
- ☐ 61 let ali več

XSPOL – Spol:

- ☐ Moški
- ☐ Ženski

XIZ1a2 – Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?

- ☐ Osnovna šola
- ☐ Srednja šola
- ☐ Višja šola
- ☐ Visoka šola ali 1. bolonjska stopnja
- ☐ Univerzitetna ali 2. bolonjska stopnja
- ☐ Magisterij znanosti ali doktorat

XDS2a4 – Kakšen je vaš trenutni status?

- ☐ Osnovnošolec
- ☐ Dijak
- ☐ Študent
- ☐ Zaposlen
- ☐ Nezaposlen
- ☐ Upokojenec

Priloga 2: Anketni vprašalnik za knjižničarje

Spoštovani, sem Klara Sabotič, zaposlena v Mestni knjižnici Ljubljana ter v okviru pisne naloge za bibliotekarski izpit raziskujem poznavanje in uporabo digitalnih vsebin med uporabniki in zaposlenimi v Mestni knjižnici Ljubljana. Digitalne vsebine zajemajo podatkovne zbirke, platforme za izposajo in uporabo e-vsebin, spletne portale ipd. Anketa je anonimna. Hvala za sodelovanje. Prosim, če si vzamete nekaj minut in s klikom na Naslednja stran začnete z izpolnjevanjem ankete.

Q1 – Katere digitalne vsebine poznate in uporabljate? (Označite, katere vsebine poznate in katerih ne ter katere ste že uporabljali in katerih še niste).

	Poznam, sem že uporabil/a	Poznam, nisem še uporabil/a	Ne poznam
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐

(1) Q1a = [1] or Q1b = [1] or Q1c = [1] or Q1d = [1] or Q1e = [1] or Q1f = [1] or Q1g = [1] or Q1h = [1] or Q1i = [1]

Q2 – Kako pogosto ste uporabili oz. uporabljate navedene digitalne vsebine?

	Tedensko	Mesečno	Letno
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐

(2) Q1a = [1] or Q1b = [1] or Q1c = [1] or Q1d = [1] or Q1e = [1] or Q1f = [1] or Q1g = [1] or Q1h = [1] or Q1i = [1]

Q3 – Kako ocenjujete ponudbo posamezne digitalne vsebine?

	Odlično	Prav dobro	Dobro	Slabo	Zelo slabo
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐	☐	☐

Q4 – Zaradi katerih razlogov bi se oz. ste se odločili za uporabo digitalnih vsebin? (Povlecite in razvrstite odgovore glede na pomembnost, pri čemer je 1 najbolj pomemben dejavnik, 6 pa najmanj pomemben).

Dostop od kjer koli in kadar koli	1. _____
Preprostost uporabe	2. _____
Odsotnost fizične teže	3. _____
Preprost dostop	4. _____
Možnost večopravilnosti	5. _____
Možnost personalizacije vsebine (npr. prilagoditve zaslona ...)	6. _____

(3) Q1a = [2] or Q1b = [2] or Q1c = [2] or Q1d = [2] or Q1e = [2] or Q1f = [2] or Q1g = [2] or Q1h = [2] or Q1i = [2]

Q5 – Zakaj določenih digitalnih vsebin ne uporabljate?

Možnih je več odgovorov.

	Zapletena prijava in uporaba	Neustrezna ponudba vsebin	Nimam ustrezne naprave	Nimam znanja za uporabo	Vsebine dobim drugje	Me ne zanima
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax- Fin-Lex	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre	☐	☐	☐	☐	☐	☐

knjige

Spletna stran MKL ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Spletni katalog Cobiss + ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

IF (3) Q1a = [2] or Q1b = [2] or Q1c = [2] or Q1d = [2] or Q1e = [2] or Q1f = [2] or Q1g = [2] or Q1h = [2] or Q1i = [2]

Q6 – Tukaj lahko katerega od odgovorov pri prejšnjem vprašanju posebej komentirate ali obrazložite (razlogi za neuporabo digitalnih vsebin).

(4) Q1a = [1] or Q1a = [2] or Q1b = [1] or Q1b = [2] or Q1c = [1] or Q1c = [2] or Q1d = [1] or Q1d = [2] or Q1e = [1] or Q1e = [2] or Q1f = [1] or Q1f = [2] or Q1g = [1] or Q1g = [2] or Q1h = [1] or Q1h = [2] or Q1i = [1] or Q1i = [2]

Q7 – Na katero spodaj navedeno težavo pri uporabi digitalnih vsebin v MKL ste že naleteli?

Možnih je več odgovorov.

	Nejasna navodila za prijavo v sistem	Zahtevna uporaba	Nedelovanje sistema (nezdružljivost formatov ...)	Na težave še nisem naletel/a
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐	☐

IF (4) Q1a = [1] or Q1a = [2] or Q1b = [1] or Q1b = [2] or Q1c = [1] or Q1c = [2] or Q1d = [1] or Q1d = [2] or Q1e = [1] or Q1e = [2] or Q1f = [1] or Q1f = [2] or Q1g = [1] or Q1g = [2] or Q1h = [1] or Q1h = [2] or Q1i = [1] or Q1i = [2]

Q8 – Bi želeli dodati še kakšno težavo pri uporabi digitalnih vsebin, na katero ste naleteli in ni bila navedena pri prejšnjem vprašanju?

Q9 – Ali menite, da ste suvereni pri svetovanju uporabnikom glede naslednjih digitalnih vsebin?

	Zagotovo ne	Ne	Mogoče	Da	Zagotovo da
E-knjige na Biblosu	☐	☐	☐	☐	☐
Zvočne knjige na Audibooku	☐	☐	☐	☐	☐
Filmi na Kanopyju	☐	☐	☐	☐	☐
E-časopisi na PressReaderju	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovne zbirke s strokovno literaturo na Ebscohostu	☐	☐	☐	☐	☐
Podatkovna baza z zakonodajnega področja Tax-Fin-Lex	☐	☐	☐	☐	☐
Portal s priporočilno literaturo Dobre knjige	☐	☐	☐	☐	☐
Spletna stran MKL	☐	☐	☐	☐	☐
Spletni katalog Cobiss +	☐	☐	☐	☐	☐

Q10 – Ali ste v zadnjih mesecih (v času trajanja epidemije koronavirusne bolezni) opazili povečano povpraševanje uporabnikov glede digitalnih vsebin?

☐ Da

☐ Ne

IF (5) Q10 = [1]

Q11 – Po katerih digitalnih vsebinah je bilo opaziti povpraševanje? Napišite.

Q12 – Ali ste se do zdaj že udeležili (internih ali eksternih) izobraževanj za uporabo posameznih digitalnih vsebin?

☐ Da

☐ Ne

IF (6) Q12 = [1] (Da)

Q13 – Katerih? Navedite.

Q14 – Ali si želite več izobraževanj na temo uporabe digitalnih vsebin?

☐ Da

☐ Ne

IF (7) Q14 = [1] (Da)

Q15 – V kakšni obliki?

Možnih je več odgovorov.

☐ Spletni

☐ Fizični (v učilnici)

Q16 – Kaj bi, po vašem mnenju, še lahko dodali v ponudbo digitalnih vsebin?

Možnih je več odgovorov.

☐ Spletne tečaje

☐ Zabavne vsebine (spletni kvizi, križanke ...)

☐ Pretočne glasbene vsebine

☐ Drugo:

Q17 – Ali ste že zasledili promocijo digitalnih vsebin v MKL?

☐ Da

☐ Ne

IF (8) Q17 = [1] (Da)

Q18 – Katerih in kje? Navedite.

IF (9) Q17 = [1]

Q19 – Kje bi, po vašem mnenju, lahko še promovirali digitalne vsebine MKL? Napišite.

Q20 – Koliko časa ste že zaposleni v knjižnici?

☐ Do 5 let

☐ Od 6 do 10 let

☐ Od 11 do 20 let

☐ Od 21 do 30 let

☐ Od 31 do 40 let

☐ Več kot 41 let

Q21 – Ali imate pri delu v knjižnici stik z uporabniki?

☐ Da

☐ Ne

Q22 – V katero starostno skupino spadate?

Sabotič, K., Digitalni viri v splošni knjižnici: primer poznavanja in uporabe digitalnih virov v Mestni knjižnici Ljubljana. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

- ☐ Do 20 let
- ☐ Od 21 do 30 let
- ☐ Od 31 do 40 let
- ☐ Od 41 do 50 let
- ☐ Od 51 do 60 let
- ☐ 61 let ali več

XSPOL – Spol:

- ☐ Moški
- ☐ Ženski